

TYT/MSÜ DİN KÜLTÜRÜ

ÖZETİ

BÖLÜM 1

BİLGİ VE İNANÇ

BİLGİNİN KAYNAKLARI

Selim Akıl

a. Selim Akıl

Yüce Allah'ın insana vermiş olduğu akıl nimeti; iyiyi kötüden, doğruyu yanlıştan, faydalıyı zararlıdan ayırt etme kabiliyetidir. Akıl, insanı diğer varlıklardan ayıran en önemli özelliktir.

b. Sadık (Doğru) Haber

İslam'a göre bilgi edinme yollarından biri de sadık haberdir. Sadık haber, vahyi ve peygamberlerden gelen haberlerin tamamını kapsar.

Mütevâtir Haber

Yalan üzere birleşmesi mümkün olmayan topluluğun iletmiş olduğu haberler

Peygamberlerden Gelen Haber

Peygamberlere Cebrail aracılığıyla Allah'tan gelen bilgiler, haberler (Vahiy)

c. Salim Duyular

Dinin kaynaklarından biri de "Salim duyular"dır. İnsan duyuları aracılığıyla dış dünyadan veriler alır ve aklıyla bu verileri anlamlandırır. Görme, işitme, tatma, koklama ve dokunma duyuları insanın dışarıya açılan pencereleridir. İnsanın dışarıya açılan pencereleridir.

TYT/MSÜ
DİKAB
TEKRARI

» **İslâm Dininde, Doğru Bilginin Kaynağı Kabul Edilmeyen Durumlar:**

a) **Rüya:** Kişiyeye rüyaları vasıtasıyla öğretilen bilgidir.

b) **Keşif:** Kişinin akli ile ulaşamadığı bilgiye içsel güdüler ve sezgi ile ulaşmasıdır.

c) **İlham:** Allah'ın, sevdiği kimselerin gönlüne verdiği bilgidir.

d) **Büyü:** Doğaüstü varlıklar ile iletişime geçilerek elde edildiği iddia edilen bilgidir.

İslâm'da yukarıdaki vasıtaların doğru bilgi kaynağı olarak kabul edilmemesinin temel nedeni **öznel** (kişiyeye bağlı bilgi) olmalarıdır. Bir diğer deyişle kişiden kişiyeye değişiklik gösterebilir.

İslam'da Doğru Bilginin (Yakin) Aşamaları

1

İlme'l - yakîn

Bir şey hakkında habere dayalı olarak bize ulaşan kesin bilgidir.

2

Ayne'l - yakîn

Bir şey hakkında duyularımızla bizzat elde ettiğimiz kesin bilgidir.

3

Hakka'l - yakîn

Bir şeyi bizzat yaşayarak elde ettiğimiz kesin bilgidir.

Bilgi Kullanımında Dikkat Edilmesi Gerekenler

- Akıl süzgecinden geçirilmelidir.
- Herkes için bağlayıcı olmayan (sezgi, rüya, ilham vb.) şeyler olmamalıdır.
- Kaynak güvenilir olmalıdır.
- Bilgi, kişisel ve subjektif olmamalıdır.
- Tespit edilebilir ve başkalarına aktarılabilir olmalıdır.
- Dini kutsal değer ve kavramlar istismar ve kişisel menfaatlere kurban edilmemelidir.
- Doğru, güvenilir ve faydalı olmalıdır.
- Bilgiye ulaşırken hukuki ve dini kurallara uygun ulaşılmalıdır.
- Kul hakkına ve mahremiyete dikkat edilmelidir.

İSLAM İNANCINDA İMANIN MAHİYETİ

İman Nedir?

İman sözlükte tasdik etmek, doğrulamak, söylediğini kabullenmek, gönül huzuru ile benimsemek, karşısındakine güven vermek, ikrar etmek, şüpheye yer vermeyecek şekilde kesin olarak, içten ve yürekten inanmak anlamlarına gelir.

İman-Tasdik İlişkisi:

Tasdik, “onaylama ve doğrulama” anlamına gelir. İmanın esası, inanılacak şeyi kalbin tasdik etmesidir. Bir kişi inandığını diliyle söylemiş olsa bile, kalbiyle bu ilkeleri tasdik etmiyorsa iman etmiş (mü'min) sayılmaz. Buna karşılık, kalbiyle tasdik edip inandığı halde, bir engel ya da korku nedeniyle diliyle inancını açıklayamayan kimse mümin sayılır.

İman-İkrar İlişkisi:

İkrar, sözlük anlamı itibariyle, bir şeyi saklamadan açıkça söylemek ve bildirmek demektir. Kişinin kalben inandıklarını dili ile açıkça söylemesine ikrar denir.

» İman Edip Etmemelerine Göre İnsanlar 4 Sınıfa Ayrılır:

● Mümin ○

Kelime manası itibariyle mümin, inanan demektir. İslam akaidine göre mümin Allah'a, meleklerle, kitaplara, peygamberlere, ahiret gününe, kaza ve kadere inanan, bu inancında hiçbir şüphe taşımayan, üstelik kalbi bir şüphe taşımadan inandığı bu hususları diliyle de açığa vuran kimsedir.

● Kafir ○

İman esaslarını kalbiyle kabul ve tasdik etmediği gibi bu inkarını diliyle de açığa vuran, Allah'a ve peygamberine inanmadığını ilan eden kimselere kafir denilir.

● Münafık ○

İman esaslarını kalbiyle kabul ve tasdik etmediği, Allah'a ve Resulüne inanmadığı halde, inandığını söyleyen, yani içi başka dışı başka olan iki yüzlü kimselere münafık adı verilir.

● Müşrik ○

Müşrik, kelime olarak şirk koşan yani Allah'ın bir eşi, benzeri yahut ortağı olduğunu söyleyen kimse demektir.

İman-Bilgi İlişkisi: Her inanan kişi, neye inandığını bilmelidir. İnancımızı bilgi ile güçlendirmek ve olgunlaştırmak bizim elimizdedir. Kişi neye, niçin inandığını bilirse imanı daha sağlam bir temele yerleşmiş olur.

Taassup: Kişinin aklını kullanmadan herhangi bir dini görüşe, inanca, düşünceye veya atalarından gördüğü gelenek ve göreneklere körü körüne bağlanması ve bunlardan başka bir doğrunun varlığını kabul etmemesidir.

Taassuba "**bağnazlık**" da denilir.

» **Taassup** Kur'an-ı Kerim'de sert bir şekilde eleştirilmiştir.

"Onlara: Allah'ın indirdiğine uyun denildiği zaman onlar, 'Hayır! Biz atalarımızı üzerinde bulduğumuz yola uyarız.' dediler. Ya ataları bir şey anlamamış, doğruyu da bulamamış idiyseleler?" (Bakara, 170.ayet)

İman

Taklidi iman

Düşünmeden ve anlamadan, başkalarından ve atalarından gördüğü şekilde, neden ve niçin diye sorgulamadan yapılan iman çeşididir.

Tahkiki iman

Delillere, bilgiye, araştırma ve kavramaya dayalı imana denir.

1. DİNİN TANIMI VE KAYNAĞI

- “Din” kelimesi sözlükte; usul, âdet, tutulan yol, hüküm, mükâfat ve ceza, itaat gibi anlamlara gelir. Allahü Teala birtakım hükümler koymak suretiyle insanlar için bir yol belirlemiş, onları bu yola uymakla sorumlu tutmuştur. Kulun tavrına göre de ödüllendirme veya cezalandırma şeklinde bir karşılık takdir etmiştir.
- Kur’an-ı Kerim’de din kelimesi hem uluhiyeti hem ubudiyeti ifade etmek üzere kullanılır.

Uluhiyetİlahlık, mabud,
tanrılık**Ubudiyet**Kulluk, itaat,
ibadet etme**Kur’an-ı Kerim’de Din Kelimesinin Bazı Anlamları****Ceza (Karşılık),
kıyamet, ahiret****İtaat, hakimiyet,
boyun eğme****Teslimiyet,
kulluk, ibadet****Kanun, şeriat,
millet**

2. İNSANIN DOĞASI VE DİN

•Din duygusu, **fitri (doğuştan gelen)** bir özelliktir. İnanmak insanın doğuştan beraberinde getirdiği bir duygudur. İnsanın maddi, bedensel ihtiyaçları olduğu gibi ruhunun da ihtiyaçları vardır. İnsan ruhunun bu dünyada yalnız ve sahipsiz olmadığını bilmesi ve sığınılacak yüce varlığı bulması çok önemlidir. Bu yüzden insan her zaman ve her yerde yüce, kudretli ve ulu bir varlığa sığınma, ona güvenme ve ondan yardım dileme ihtiyacını hissetmiştir.

•İnsanın temel özellikleriyle uyumlu din, fitrat dini olan İslam'dır. Kur'an-ı Kerim'de bu tabiiliği ve saflığı ifade eden kavramlardan biri de **hanifliktir**. Haniflik, Allah'ın (c.c.) başlangıçtan itibaren insanlara bildirdiği, insanın tabiatına en uygun olan **tevhid** dinidir.

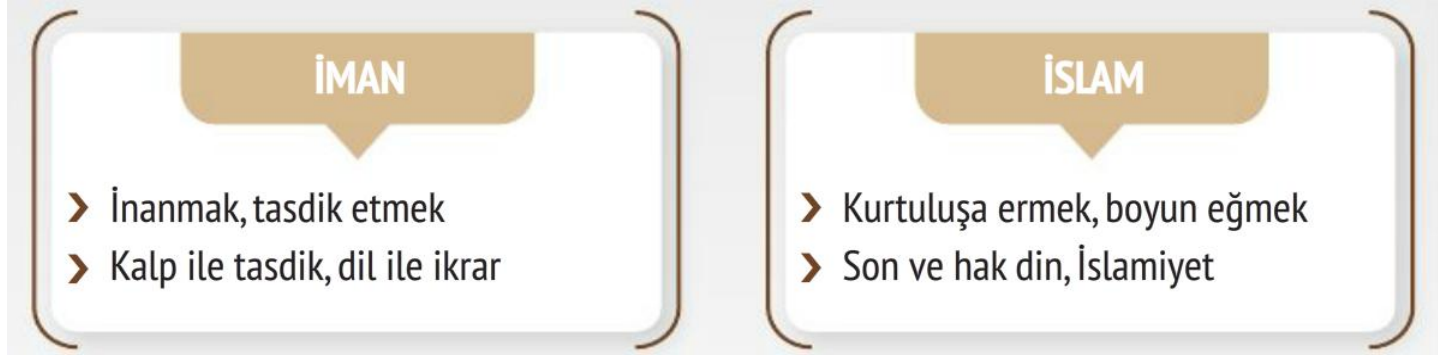
Dinin İnsan Hayatına Katkıları Nelerdir?

- İnsanın huzurlu ve mutlu bir hayat yaşamasını sağlar.
- İbadet etme ve inanma gibi manevi ihtiyaçlarını karşılar.
- Toplum için iyi ve güzel davranışlar yapmasını sağlar.
- Başkalarına karşı adaletli ve merhametli olmaya yönlendirir.
- Helal ve haram olan davranışları öğrenmesini sağlar.
- Allah'a nasıl ibadet etmesi gerektiğini gösterir.
- Hayatın amacını bulmasına yardımcı olur.
- İnsanı, ölümden sonra yok olma korkusundan kurtarır.
- Doğaya ve hayvanlara karşı daha duyarlı olmaya teşvik eder.

3. İMAN VE İSLAM İLİŞKİSİ

İslam sözlükte, “itaat etmek, boyun eğmek, bağlanmak, bir şeye teslim olmak, esenlikte kılmak” anlamlarına gelir.

4) İSLAM İNANÇ ESASLARININ (İMANIN ŞARTLARI) ÖZELLİKLERİ

- 1) Baskı ve zorlama yoktur.
- 2) Tevhid esasına dayanır.
- 3) Sade ve yalındır.
- 4) Kul ile Allah arasında hiçbir aracı kişi ve kuruma izin vermez. İslâm inanç esaslarında insanın Allah'la iletişimi için aracıya, şefaate ihtiyacı yoktur. İnsan dilediği yer ve zamanda dua, tövbe, Kur'an-ı Kerim ve ibadet vasıtasıyla Allahü Teala ile iletişim kurar.
- 5) Kesin bilgi verir, dogmatik değildir.
- 6) Ebedi kurtuluş için korku ve ümit arasında yaşamayı tavsiye eder. İslâm inancı, insanın ne günahlarından ötürü ümitsizliğe düşmesine, ne de inancından ötürü cenneti garanti altına aldığına inanmasına izin vermez.
- 7) İman esasları bütüncüdür.
- 8) İman esasları değişmez, sabittir.
- 9) İmanda şüphe olmamalıdır.
- 10) İman ümitsizlik (ye's) halinde olmamalıdır. Kişi azap gelmeden veya öleceğini anlamadan önce iman etmelidir.
- 11) İmana şirk karıştırılmamalıdır.
- 12) Allah'ın isim ve sıfatlarını iyi bilerek ona göre dua edilmelidir. Allahü Teala'nın güzel isimlerine "**Esmâü'l-Hüsna**" adı verilmektedir.

İbadetin Kapsamı: İbadetin biri dar diğeri geniş olmak üzere iki kapsamı vardır.

Dar Kapsam: İbadet deyince aklımıza ilk gelen, namaz, oruç, zekât ve hac ibadetleridir. Bu ibadetler Kur'an'da kesin olarak emredilen ibadetlerdir. Bu ibadetlerin belirli zamanı ve uygulama şekli vardır. Ancak ibadetin kapsamı bunlarla sınırlı değildir.

Geniş Kapsam: Allah (cc) rızası için yapılan her hayırlı iş ibadet kapsamındadır. Selamlaşmak, çevreyi korumak, hayvanları korumak ve beslemek, insanlara iyiliği ve doğruluğu önermek, dostlarımızı zor günlerinde destek olmak, sabır tavsiye etmek gibi günlük hayatımızın içindeki pek çok güzel davranış Allah rızası için yapıldığında ibadet değeri taşır. Bu davranışlara genel olarak "salih amel" adı verilir.

Salih Amel: Allah'ın rızasını kazanmak amacıyla yapılan, hem bireysel hem de toplumsal fayda sağlayan, doğru, güzel, ve ahlaki iş ve davranışlardır. Salih amel, yalnızca ibadetlerden ibaret olmayıp; insanlara iyilik yapmak, çevreyi korumak, hayvanlara şefkat göstermek, dürüst olmak, adaletli davranmak ve yardıma muhtaçlara destek olmak gibi günlük hayatta sergilenen her türlü iyi niyetli ve faydalı eylemi kapsar. Salih amelin en önemli özelliği, hiçbir karşılık beklemeden, samimiyetle Allah için yapılmasıdır.

● **İbadet;**

Yüce Allah'a (c.c.) bağlılığın bir ifadesidir.

Yüce Allah'ın (c.c.) iradesine boyun eğmektir.

Yüce Allah'a (c.c.) teslim olmak ve her şeyin onun elinde olduğunu bilmektir.

Yüce Allah'ın (c.c.) sınırsız hâkimiyetini kabul etmenin bir simgesidir.

Yüce Allah'ın (c.c.) emirlerine uyup yasaklarından kaçınmaktır.

Âbit: Kulluk ve ibadet eden. Allah'ın emirlerini içtenlikle yerine getiren. Bütün varlığıyla Allah'a yönelen, İslam dininin gereklerini gerçek anlamıyla yaşayan.

Mabut: İbadet edilmeye layık olan tek varlık, Allah.

Mabet: İbadet edilen yer.

Başlıca İbadetler

Namaz kılmak

Oruç tutmak

Zekat vermek

Hacca gitmek

Kurban kesmek

İSLAM'DA İBADETİN AMACI VE ÖNEMİ

1. İnanığımız varlığın emrini yerine getirmek için ibadet ederiz.

“Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.”

(Zariyat Suresi, 56.ayet)

2. Allahü Teala'ya olan sevgimizi, saygımızı ve güvenimizi ifade etmek için ibadet ederiz.

3. İncamızın davranışlarımıza bir yansıması olarak ibadet ederiz.

4. Yarattılan her şey belli bir plan ve amaçla yaratılmıştır. İnsanın yaratılış amacı da Allah'a kulluk etmektir. Bu amacımızı yerine getirmek için ibadet ederiz.

“O, göklerin, yerin ve bu ikisi arasındakilerin Rabbidir. Şu hâlde, O'na ibadet et ve O'na ibadet etmede sabırlı ol...” (Meryem, 65.ayet)

5. Allah'ın (cc) sonsuz nimetlerine şükür için ibadet ederiz.

“Allah, sizi annelerinizin karnından hiçbir şey bilmezken çıkardı ve umulur ki şükreder-siniz diye işitme, görme (duyularını) ve gönüller verdi.” (Nahl, 78.ayet)

6. Allahü Teala'nın rızasını ve hoşnutluğunu kazanmak için ibadet ederiz.

7. Allahü Teala'nın yardımını sürekli yanımızda hissetmek, huzurlu ve mutlu bir hayat yaşamak için ibadet ederiz.

“İman edip de salih amel işleyenlere gelince, onlar için yaptıklarına karşılık olarak varıp kalacakları cennet konakları vardır.” (Secde, 19.ayet)

İSLAM'DA İBADET YÜKÜMLÜLÜĞÜ (EF'ÂL-İ MÜKELLEFİN)

- Yüce Allah akıllı ve ergenlik çağına ulaşmış her mümini farz ibadetleri yapmakla sorumlu tutmuştur. Dinin emirlerini yerine getirmek ve yasaklarından kaçınmakla sorumlu tutulan kimseye mükellef denir. İslam'a göre akıl ve irade ibadetle mükellef olmanın şartlarıdır. Kişinin, akletme ve irade kabiliyetinin bulunmadığı uyku, baygınlık, delilik gibi durumlarda ibadet mükellefiyeti yoktur. Yine kişi, yanılma, unutmaya ya da başkası tarafından zorlanma sebebiyle yerine getiremediği ibadetlerden de sorumlu tutulmamıştır. Çünkü bura da da kişinin iradesini kullanamaması söz konusudur.
- “Ef'al-i mükellefin”, sözlükte “**mükelleflerin fiilleri**” anlamına gelir. Terim olarak da dinen yükümlü sayılan insanların davranışları ve bunlarla ilgili hükümler anlamındadır.

a) Farz

Yüce Allah'ın bizden kesin olarak yapmamızı istediği iş ve davranışlardır. Farzlar farz-ı ayn ve farz-ı kifâye olarak ikiye ayrılır.

- **Farz-ı ayn;** dinen sorumlu sayılan her Müslümanın yapması gereken davranışlardır. Beş vakit namaz, Ramazan orucu, zekât ve hac ibadetleri farz-ı ayndır. Farz-ı ayn olan amelleri terk etmek haramdır ve terk edenler günah işlemiş sayılırlar.

- **Farz-ı kifâye** ise bazı Müslümanların yapmasıyla diğerlerinin üzerinden sorumluluğu kalkan davranışlardır. Mesela cenaze namazını bazı Müslümanlar kıldığında diğerlerinden sorumluluk düşer. Farz-ı kifaye olan bir ameli hiç kimse yerine getirmese bütün Müslümanlar bundan sorumlu sayılır.

b) Vacib: Farz kadar kesin olmasa da Allah'ın bizden yapmamızı istediği iş ve davranışlar. Bayram namazı kılmak, kurban kesmek, Ramazan ayında fitir sadakası vermek.

c) Sünnet: Peygamberimizin söylediği sözler, yaptığı davranışlar, başkası yaptığında onay verdiği davranışlar. Sünnet, Kur'an-ı Kerim'le birlikte dinimizin temel kaynaklarındanır.

Sünnet-i müekkede; Hz. Peygamber'in farz ve vacibin yanı sıra devamlı yaptığı, çok az terk ettiği iş, davranış ve ibadetlerdir. Sabah namazının sünneti, öğle namazının ilk ve son sünnetleri, namazları cemaatle kılmak, ezan, kamet, selamlaşmak, dişleri temizlemek gibi davranışlar sünnet-i müekkededir.

Sünnet i gayr-i müekkede; Hz. Peygamber'in bazen yapıp bazen terk ettiği iş, davranış ve ibadetlerdir. İkinci ve yatsı namazlarının ilk sünnetleri sünnet-i gayr-i müekkededir. Sünnet-i gayr-i müekkedeği yerine getiren sevap ve övgüye lâyık görülür, terk edenler ise dinen kınanmaz.

d) Mübah: Yapılması emir olunmayan ve yasak da edilmeyen şeylere mubah denir. İyi niyetle işlenmesinde sevap, kötü niyetle işlenmesinde azap vardır. Uyumak, helalinden çeşitli şeyler yiyip içmek, helalinden çeşitli elbiseler giyinmek gibi işler, mubahtır.

e) Mekruh: Mekruh, dinen yapılması hoş karşılanmayan, ancak haram kadar kesin bir şekilde yasaklanmayan davranışlardır. Mekruh işler yapılırsa ibadetlerin sevabını azaltır, ancak büyük bir günah oluşturmaz.

f) Haram: Haram, İslam dininde Allah'ın (c.c.) kesin olarak yasakladığı söz, fiil ve davranışlardır. Haram işler yapmak büyük bir günah kabul edilir ve bu yasaklar, Kur'an-ı Kerim'deki ayetler veya Peygamberimizin (sav) hadisleriyle belirlenmiştir.

Haram Örnekleri:

•Faiz yemek, İçki içmek, Domuz eti yemek, Haksız yere cana kıymak, Hırsızlık yapmak...

Haramdan uzak durmak, İslam ahlakında önemli bir prensiptir ve kişinin Allah'a olan bağlılığını gösterir.

Mükellefin Davranışları

FARZ

Dinimizce kesin olarak emredilen davranışlardır.

Namaz kılmak,
oruç tutmak

VACİP

Farz kadar kesin olmayan, dinimizin yapılmasını emrettiği davranışlardır.

Bayram namazı, vitir namazı

SÜNNET

Peygamber Efendimiz'in ibadet niyetiyle söylediği sözler, yaptıkları ve onayladığı davranışlardır.

Teravih namazı, yemeklerden önce ve sonra elleri yıkamak

MÜSTEHAB

Dinimizce yapılması hoş karşılanan davranışlardır.

Kuşluk namazı,
teheccüd namazı

MÜBAH

Mükellefin yapıp yapmamakta serbest olduğu davranışlardır.

Gezmek, uyumak, eğlenmek

HARAM

Dinimizce yapılması kesin olarak yasaklanan davranışlardır.

Yalan söylemek, adam öldürmek,
hırsızlık yapmak.

MEKRUH

Haram kadar kesin olmayan, dinimizce hoş karşılanmayan davranışlardır.

Yerlere tükürmek

MÜFSİT

Başlanmış olan ibadeti bozan davranışlardır.

Namazda gülmek

İslam'da İbadetlerin Temel İlkeleri

Kur'an ve Sünnete Uygunluk

Niyet

İhlas

Gösterişten kaçınmak,
Devamlılık

Kolaylık ve Güç yetirebilirlik

İbadette itidalli olmak

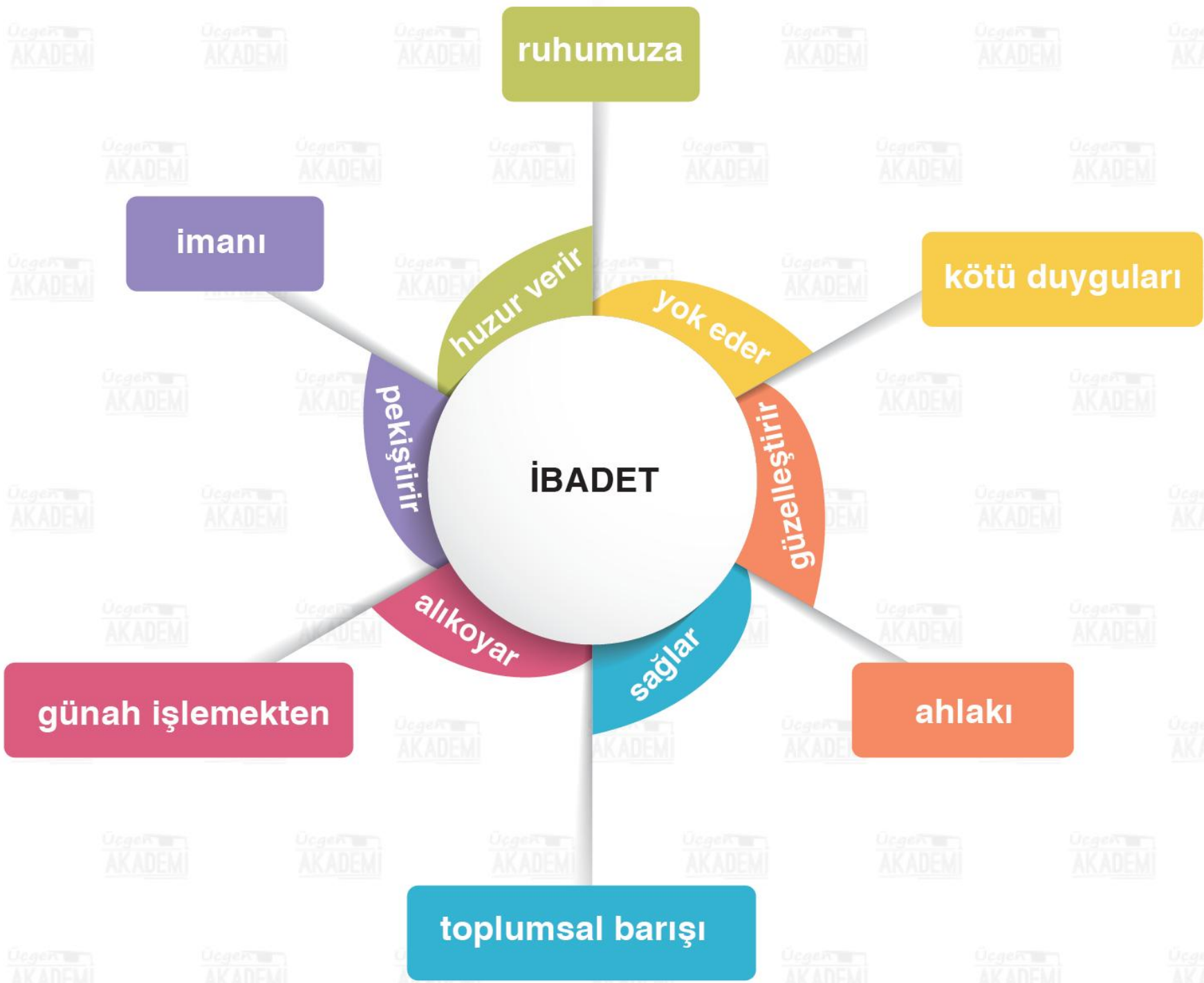
1.İhlas:

- Anlamı:** Samimiyet, içtenlik ve sadece Allah'ın rızasını gözeterek ibadet etmek ya da iş yapmak.
- Odak Noktası:** Amelin niyeti; yapılan her işte gösterişten uzak durarak, yalnızca Allah için yapma bilinci.
- İlgili Ayet:** “De ki: Ben ancak dini Allah'a has kılarak ibadet ederim.” (Zümer, 14)

2.İhsan:

- Anlamı:** İbadetleri ve davranışları Allah'ı görüyormuş gibi en güzel şekilde yerine getirme bilinci.
- Odak Noktası:** Amelin kalitesi; yapılan işin en iyi şekilde ve Allah'a yakınlık duyarak gerçekleştirilmesi.
- İlgili Hadis:** Peygamberimiz (sav): “İhsan, Allah'a O'nu görüyormuş gibi kulluk etmendir; her ne kadar sen O'nu görmesen de O seni görmektedir.” (Buhari, İman)

Özetle, **ihlas** amelin niyetini; **ihсан** ise amelin kalitesini güzelleştirir

İBADETLER

Bireysel Faydaları

İç huzuru sağlar.

Güven duygusu verir.

Sorumluluk bilincini geliştirir.

Sabrı ve diğerkâmlığı öğretir.

Toplumsal Faydaları

Genel ahlaki yaygınlaştırır.

Kötülüklerden alıkoyar.

Kaynaşmayı sağlar.

Dayanışmayı sağlar.

İBADETLERİM

TEMİZLİK

Maddi Temizlik

- Beden, elbise, çevre temizliği olup gözle görülebilen, dinen pis sayılan pislikleri temizleyerek ortadan kaldırma. (Necaseten Taharet)

Manevi Temizlik

- Duygu, düşünce, kalbi kötülüklerden arındırarak, ruhu temizleme. Gözle görünemeyen, insanın zararına olan kötülüklerden (pisliklerden) arınma. (Hadesten Taharet)

ABDEST

- ⇒ **Abdest;** Belirli organları usulüne uygun su ile yıkama.
- ⇒ Abdest hem maddi hem manevi temizliktir. Namaz ibadeti için abdest şarttır. Gün içerisinde ibadet yapmaksızın ruhen ve bedenen rahatlamak için de abdest alınır.

Abdestin Farzları

- ⇒ Yüzü yıkamak
- ⇒ Başın dörtte birini mesh etmek
- ⇒ Kolları dirseklerle beraber yıkamak
- ⇒ Ayakları bileklere kadar yıkamak

Gusül (Boy Abdesti)

- ⇒ Bedeni iğne ucu deliği kadar kuru yer kalmayacak şekilde temizleyerek, ağız ve buruna dolu dolu üç kere su vererek yapılan ibadettir.
- ⇒ Akıllı ve ergenlik çağına ulaşmış her insan halvet hâlinde sonra gusül almalıdır. Kadınlar özel günleri bitiminde gusül abdest almalıdır.
- ⇒ Gusül abdest almayan kişiye **cünüp** denir. Dinimizce haram kılınmıştır.
- ⇒ Gusül abdesti almayan bir kimse namaz kılamaz, oruç tutamaz, kabe tavaf edemez.
- ⇒ Hac ve umre gibi ibadetlerde ihrama girmeden önce alınan boy abdesti sünnettir.
- ⇒ Cuma, bayram namazı gibi günlerde boy abdesti almak Peygamberimiz (s.a.v) tarafından tavsiye edilmiş ve sünnettir.
- ⇒ Hem maddi hem de manevi temizliktir.
- ⇒ Kişi niyet ederek sürekli akan bir nehre girerek de boy abdesti alabilir.

Guslün Farzları

- ⇒ Ağız temizlemek
- ⇒ Burnu temizlemek
- ⇒ Bütün bedeni yıkamak

Teyemmüm

- ⇒ Suyun hiçbir şartta bulunmayacağı yerde toprak ile alınan abdesttir.
- ⇒ Temiz toprakla alınır.
- ⇒ Abdesti bozan durumlar teyemmümü de bozar.
- ⇒ Daha sonra su bulunursa ve bir sonraki namaz vakti girerse, teyemmüm bozulur. Su ile abdest alması gerekir.

Teyemmümün Farzları

- ⇒ Eller temiz toprağa sürülür, birbirine vurarak silkelenir.
- ⇒ Yüz mesh edilir.
- ⇒ Eller tekrar temiz toprağa sürülüp, birbirine vurarak silkelenir.
- ⇒ Daha sonra sağ kol ve sol kol mesh edilir.

NOT

- ⇒ İbadet edeceğimiz mekân ve yaşadığımız çevre de temiz olmalıdır. Dinen pis olan şeylerden arınmalıdır.

Abdesti Bozan Durumlar

- ⇒ Dağılan kan
- ⇒ Ağız dolusu kusmak
- ⇒ Bayılmak
- ⇒ Namazda kahkaha atarak gülmek
- ⇒ Yellenmek
- ⇒ Büyük ve küçük abdest yapmak
- ⇒ Dağılan irin
- ⇒ Uyuma
- ⇒ Delirme
- ⇒ Sarhoş olma

NOT

- ⇒ **Necis:** Dinen pis sayılan şeyler
- ⇒ **Taharet:** Temizlik
- ⇒ **Hadesten Taharet:** Görünmeyen (manevi) kirlilikten arınma.
- ⇒ **Necasetten Taharet:** Görünen pislikten arınmak. (Dış elbise, seccade, namaz kılınacak yer, vücut, namaz kılınacak ortamın temizliği)

NAMAZ

Namazın Şartları (Başlamadan Önce)

1. Hadesten Taharet: Manevi arınma
2. Necasetten Taharet: Maddi pislikten arınma
3. Setr-i Avret: Avret yerlerinin örtülmesi (Erkekler; göbük ve diz kapağı arası, kadınlar; el, yüz dışındaki tüm vücut)
4. İstikbal-i Kible: Yönünü kibleye çevirme
5. Vakit: Namazı vaktinde kılma
6. Niyet: Allah'ın emri ve rızası ışığından eda etme

NAMAZIN RÜKÜNLERİ (Namaza başladıktan sonra)

≡ **İftitah Tekbiri:** Namaza "Allahu Ekber" (En yüce Allah'tır) diyerek başlama.

- ≡ Erkekler ellerini kulaklarına, kadınlar ise omuz hizasına doğru (avuç içi secdeye, elin arka tarafı dışa) doğru kaldırma.

≡ **Kıyam:** Namazda ayakta durma

- ≡ Erkekler göbük hizasında, kadınlar ise göğüs hizasında ellerini bağlama

≡ **Kırâat:** Namazda Kur'an-ı Kerim ayetlerinden bir miktar okuma

≡ **Rükû:** Kıraat okuduktan sonra elleri dizler üzerine koyarak hafice eğilme.

≡ **Secde:** Namazda burunla beraber alın, eller, dizler ve ayakların yere temas ederek dua okunması.

ORUÇ

- Her buluğ çağına ermiş, sağlıklı, akıllı müslümanlara Ramazan orucu farzdır.
- Oruç yardımlaşma ve dayanışmayı artırır.
- Oruç, ramazan ayı boyunca belirlenen vakitte yemek yememek, yalan söylememek, gıybet yapmamak vs dir.
- Oruç hem aç kalan insanları anlamak, hem de nefsinin terbiye etmek için yapılan farz olan ibadettir.
- Sabırlı olmayı sağlar.
- Birlik ve beraberliği sağlar.
- Oruç bazı özür durumlarda mükelleflik ortadan kalkar.
- İnsanın iradesini güçlendirir.

Orucu Bozan Haller

- Kan almak
- İğne vurmak
- Bilerek yemek içmek
- Cinsel münasebete girmek
- Buruna ilaç damlatmak
- Sigara içmek, sakız çiğnemek

NOT

- Unutarak yemek, içmek (hatırladığı an yenilip içilmesi bırakılması takdirde) orucu bozamaz.

KURBAN

- Allah'ın belirlediği zaman diliminde, Allah'ın rızasını kazanmak amacıyla yine Allah'ın belirlediği hayvanı usulünce kesip dağıtmaktır.
- Akıllı, buluğ çağına ermiş zengin her Müslümana farzdır.
- Sosyal adaleti sağlar.
- Amaç Allah rızası olmalıdır.
- Allah'a olan bağlılığı artır.
- Yardımlaşma duygusu artar.

HAC

- Hac mevsimi denilen zaman diliminde ihrama girerek Kabe'yi tavaf edip, kutsal yerleri ziyaret etmektir.
- Belirli mal varlığına sahip olan ve sağlıklı olan her akıllı, buluğ çağına ermiş Müslüman'a farzdır.
- Bu kutsal mekanlar Mekke ve Medine'dedir.
- Dünyanın her köşesinden farklı ırktaki insanların Allah'ın huzurunda eşit bir şekilde yaptığı ibadettir.
- Haccın farzı 3'tür.
  - İhrama girmek
  - Kabe'yi ziyaret ve tavaf etmek
  - Arafat'ta vakfeye durmak

ZEKAT

- ⇒ Dinen belli bir zenginliğe ulaşmış Müslümanların, yardıma muhtaç insanlara yine dinen belirlenmiş miktarda verdiği bir miktar para. Farz bir ibadettir.
- ⇒ Dinen zenginliğe ulaşmış insan 81 gram altın veya buna eş parası olan kişidir.

NOT

- ⇒ **Nisâb:** Zekattan yükümlü olması için belirlenen (180,18 gr altın) zenginlik ölçüsü. Bu ölçüye ulaşan zengindir ve zekat vermekle mükelleftir.

- ⇒ Her yıl zekat ibadeti uygulanır.
- ⇒ Nimetlerin şükrünü artırır.
- ⇒ Sosyal adaleti sağlar.
- ⇒ Cimrilik ve kibirden arındırır.
- ⇒ Nefsini kırar.
- ⇒ İradesi güçlenir.
- ⇒ Yakın akrabadan başlamak daha faziletlidir.

ZEKÂT KİMLERE VERİLİR

- Fakirler • Miskinler • Zekat memurları
- Mükellefe-i Kulûb (İslama ısındırmak için)
- Fakir olmak kaydıyla;**
- Gelin • Kardeş • Hala • Amca • Dayı
- Teyze • Damat • Kayınvalide
- Kayınpeder • Üvey evlat

ZEKÂT KİMLERE VERİLMEZ

- Anne • Baba • Dede • Büyükanne
- Evlat • Torun • Hanım • Kafir

Değer, bir milletin sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik, bilimsel alanlardaki maddi ve manevi öğelerin bütünüdür. Bu tanımdan hareketle değerler, maddi ve manevi değerler olarak sınıflandırılabilir. Maddi değerler, bir toplumun kültürel, tarihî ve bilimsel ürünlerini içerir. Bir topluma ait binalar, giysiler, araç - gereçler bu tür değerlere örnektir. Manevi değerler ise bir toplumun gelenek, örf, adet ve inançları; duygu, düşünce ve davranışlarıdır. Kültürümüzün bazı öğeleri hem maddi hem de manevi değerleri bünyesinde barındırır. Örneğin; tarihî camiler mimari eser olarak maddi, dinî bir yapı olarak manevi değer taşımaktadır.

» **Değerlerin Kaynağı Nedir?**

» **a) Din:** Dinimiz değer yargılarımızı şekillendiren en önemli etkenlerden biridir. Tarihte dini inancı olmayan bir toplum görülmediği için din, değerlerin oluşmasını etkileyen en önemli faktör olarak kabul edilir. Bir dinin emirleri, yasakları ve ahlaki ilkelere, o dini benimseyen kişilerin ve toplumların değer yargılarını belirler.

» **b) Örf ve Adetler:** Yasalar tarafından belirlenmemiş olduğu halde, toplumların benimsediği ve uyguladığı söz, davranış ve kurallara örf denir. Anne babaya saygı, çocuklara sevgi, komşuya iyilik, yaşlılara hürmet ve yardımda bulunmak toplumumuzun örflerindedir.

» **c) Aile:** Değerlerin oluşumu aile ile başlar. Ailemizin önem verdiği düşünce ve davranışlar bizde de değerli hale gelir.

İSLAM AHLAKINDA ÖVÜLEN BAZI DAVRANIŞLAR

› Doğruluk

› Sorumluluk

› Yardımseverlik

› Saygı

› Sabır

› Adalet

› Cömertlik

› Merhamet

Kültürümüzdeki güzel uygulamalardan bazıları şöyledir:

- Bayramlaşma, selamlaşma, hasta ziyareti, isim koyma, sünnet olma, nişan, evlenme, cenaze töreni, mevlit okuma gibi örf ve adetlerimizin özünde din duygusu vardır. Bu uygulamalar zamanla örf ve adet olarak kabul edilmiştir.
- Sünnet ve evlilik merasimleri dinin etkisiyle kültürümüze yerleşmiş olan uygulamalardır.
- Kültürümüzdeki bir diğer güzel uygulama ise yeni doğan çocuğa ad koyma merasimidir. Ülkemizde en çok kullanılan adlar arasında Hz. Peygamber (s.a.v.) ve onun soyundan gelen kimselerin isimleri yer almaktadır.
- Toplumumuzda örf ve adetler, dini kurallar ile beraber anılır. Davete icabet etmek, ana-babaya saygılı davranmak, Kur'an veya ezan okunurken saygılı olmak vb. değerler hem dini hem de örfi uygulamalardır.

▶ Örf ve âdetler toplumu bir arada tutan unsurlardandır. Din de bu beraberliği pekiştirir. İslam dini, dinin esaslarına aykırı olmamak şartıyla kültürümüzün bir parçası olan örf ve âdetleri benimseyip yaşatmak konusunda kişiyi serbest bırakır. Bununla birlikte kan davası gütmek, evlendirilen kız için başlık parası istemek, türbeye adak adamak, dileğinin gerçekleşmesi için ağaç vb. nesnelere çaput bağlamak gibi inanış ya da uygulamalar dinin reddettiği uygulamalardır.

a) Adalet

•Doğruluk, eşitlik, denklik, denge ve gerçeğe uygun hükmetme gibi anlamlara gelir. **Adaletin zıttı:** Zulüm kelimesidir; zulüm, bir şeyin olması gereken yere koyulmaması veya hakkın çiğnenmesidir. Adalet, dürüst, insafı, dengeli, ölçülü, ilkeli ve samimi olmayı gerektirir.

•Yüce Allah adaletsizliği yasaklar:

“Ey iman edenler! Allah için hakkı titizlikle ayakta tutan, adaletle şahitlik eden kimseler olun.” (Maide, 8. Ayet)

•**Adaletin zıddı:** Haksızlık, insafsızlık, zorbalık, tutarsızlık ve taşkınlık gibi erdemsizliklerdir.

b) Hikmet

•Bilgelik, yerindelik, isabet etmek ve uygunluk anlamlarına gelir. Hikmet, derin anlayış sahibi olma, işlerin inceliklerini bilme ve doğru kararlar verme yeteneğidir.

•İslam alimlerine göre hikmet: Kur'an'ı ve sünneti doğru anlama ve uygulama yeteneğidir.

c) İffet

•Haramdan uzak durmak, kötü söz ve işlerden kaçmak anlamına gelir.

•Yüce Allah iffetli olmayı şu şekilde emreder:

“Mümin erkeklere söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar ve iffetlerini korusunlar... Mümin kadınlara da söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar ve iffetlerini korusunlar.” (Nur Suresi, 30-31. Ayetler)

d) Şecaat

•Yiğitlik, kahramanlık ve cesaret anlamlarına gelir. İslam, Müslümanların canlarını, mallarını, namuslarını ve vatanlarını korumak için cesur olmalarını ister.

•Örnek: Allah (c.c.), Müslümanların cesaretini artıracak ayetlerle onları düşmanlara karşı cesur kılmıştır:

“Onlar öyle kimselerdir ki, halk kendilerine, ‘İnsanlar size ordu topladılar, onlardan korkun’ dediğinde, bu söz onların imanını artırdı ve ‘Allah bize yeter, O ne güzel vekildir!’ dediler.” (Âl-i İmran Suresi, 173. Ayet)

•**Şecaatin zıttı:** Korkaklık, bencillik, tutarsızlık ve hile gibi erdemsizliklerdir.

1. İSLAM MEDENİYETİ VE ÖZELLİKLERİ

Kültür, toplumların sahip olduğu maddi ve manevi değerlerin bütünüdür. Kültürün maddi unsurları çoğunlukla günlük yaşamla ilgilidir. Yiyecekler, içecekler, giyim kuşam, ev ve şehir mimarisi vb. maddi unsurlara örnektir. Manevi unsurlar ise toplumda var olan din, dil, ahlak, örf ve adetler gibi alanları içermektedir.

Medeniyet, Arapçada yerleşik olmak ve şehirli bir hayat tarzı yaşamak gibi anlamlar içerir. Medeniyet, farklı kültürlerin bir araya gelmesiyle oluşur ve evrensel bir nitelik taşır. Örneğin; Türk, Fars, Arap kültürü birbirinden farklı olsa da her biri İslam medeniyetinin bir parçasıdır.

İslam Medeniyeti

İslam'ı benimseyen ve bu dini bir yaşam tarzı haline getiren Müslümanların, tarih boyunca farklı coğrafyalarda ortaya koydukları maddi ve manevi birikimlerin tümüne İslam medeniyeti denir. Müslümanlar, millet ve ümmet kavramlarını da İslam medeniyet kavramıyla ilişkili olarak kullanmışlardır.

İslam Medeniyetinin Özellikleri

- ▶ İslam medeniyetinin kaynağı vahiydir.
- ▶ İslam medeniyeti, oluşum sürecinde hem diğer medeniyetlerin birikimleriyle etkileşim içinde olmuş hem de kendi özgün yapısıyla farklı coğrafyalardaki medeniyetleri etkilemiştir.
- ▶ Farklı alanlarda kendine özgü bakış açısıyla yeni ürünler ortaya koymuştur.
- ▶ İslam medeniyeti, Emeviler döneminde oluşum sürecine girmiş, Abbasiler döneminde gelişmiş, Selçuklular döneminde bu gelişim devam etmiş, Osmanlılar döneminde ise kurum ve kuruluşlarıyla en parlak devrini yaşamıştır.

İSLAM MEDENİYETİNİ TEMSİL EDEN BELLİ BAŞLI DÖNEMLER

Asr-ı Saadet Dönemi
(622 - 632)

4 Halife Dönemi
(632 - 661)

Emeviler Dönemi
(661 - 750)

Oluşum sürecine
başlangıç

Abbasiler Dönemi
(750 - 1258)

Gelişmekte

Selçuklular Dönemi
(1040 - 1308)

Gelişime
devam

Osmanlılar Dönemi
(1299 - 1923)

En parlak

İSLAM MEDENİYETİNİN İZLERİNİN YOĞUN OLARAK GÖRÜLDÜĞÜ BÖLGELER

Hicaz
Bölgesi

Şam ve Bağdat
Bölgeleri

Endülüs-İber
Yarımadası

Kudüs ve
Çevresi

Kuzey Afrika
(Mısır ve Mağrip)

Hint Alt
Kıtası

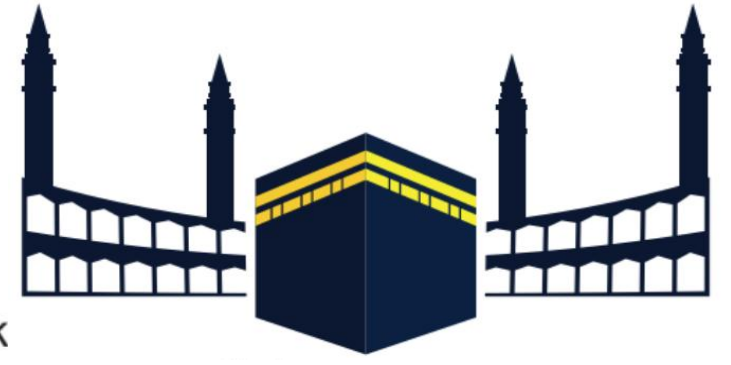
Anadolu ve
Balkanlar

İran, Horasan
Türkistan ve
Maveraünnehir

Hicaz Bölgesi: Arap Yarımadasının batı kısmına verilen isimdir. Hicaz'da

Mekke, Medine, Tebük, Cidde ve Hayber şehirleri vardır.

Mekke: Hicaz'ın en önemli şehridir. Kur'an'da Bekke, Ümmül Kura (Şehirlerin anası) ve Beled-i Emin (Güvenilir Şehir) isimleri de vardır. **Kâbe**, buradadır.

Medine: Medine'deki en önemli mimari yapı hicretten hemen sonra sekiz aylık

Nebi'dir. Hadis ilmi Medine'de çok yayılmış, bu bölgeden çıkan sahabe ve tabiin çeşitli şehirlere giderek insanlara Rasulül-lah'ın (sav) sünnetini aktarmışlardır.

Kudüs ve Çevresi: Kudüs, İsrail ve Filistin'in orta noktasında yer almaktadır.

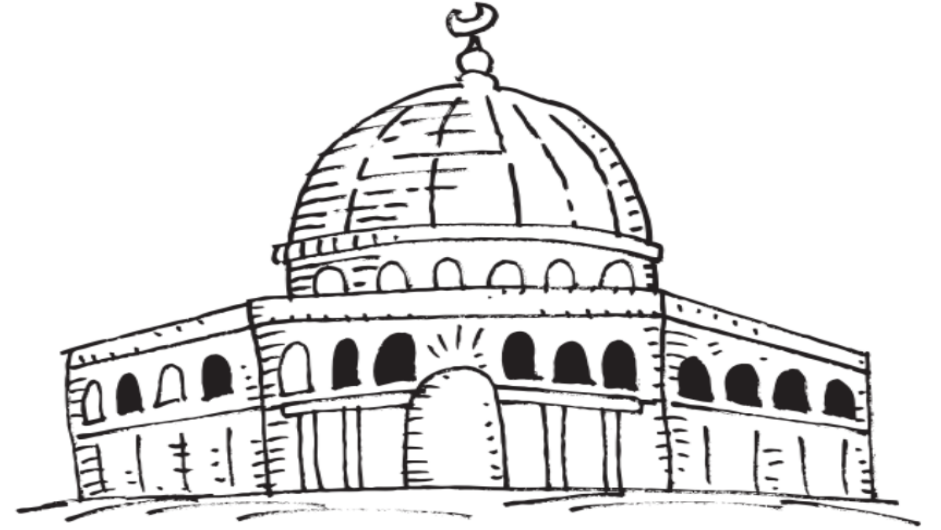
Kudüs'ün tarihi M.Ö. 2000 li yıllara kadar uzanmaktadır. Kudüs, üç ilahi din için de çok önemlidir:

Yahudilik'te Hz. Süleyman tarafından inşa edilen Mescid-i Aksa'nın önemi büyüktür. Hristiyanlık'ta Hz. İsa burada çarmıha gerilmiştir. İslâm'da ise Peygamberimiz buradan göklere yükselmiştir. Ayrıca **Mescid-i Aksa** üç önemli mescidden birisi olarak kabul edilir.

Kudüs'ün İslâm topraklarına katılması ise 636 yılında Hz. Ömer (ra) döneminde olmuştur. Sonra Emevi ve Abbasilerde kalmıştır. Bir müddet haçlı istilasına uğrayan şehri 1187 de Selahaddin Eyyubi yeniden fet-
hetmiştir.

1516 yılında Yavuz Sultan Selim tarafından fethedilen Kudüs'ün ismi "**Kudüs-ü Şerif**" olarak değiştirilmiştir.

Osmanlı yönetiminde bulunan Kudüs'e, Padişahlar şehrin sularının yenilenmesi, Mescid-i Aksa'nın tamiri ve Kudüs'ün yol-larının mermerle döşenmesi gibi pek çok hizmetlerde bulunmuşlardır. Kanuni Sultan Süleyman **Hürrem Sultan Tekkesi**'ni yaptırmıştır.

Şam ve Bağdat Bölgesi: İslâmi kaynaklarda “Bilâd-ı Şam” olarak da bilinir. Suriye’den Kudüs’e kadar olan bölgeyi kapsar. Hz. Ömer döneminde fethedilmiştir.

Şam, Emeviler döneminde İslâm devletinin başkenti olmuştur.

Şam’da ki **Ümeyye Camisi, Selahaddin Eyyubi Türbesi, Halep Kalesi ve Selahiye Medresesi** önemli eserlerdir.

Bağdat, Hz. Ömer (ra) zamanında fethedilmiştir.

Abbasi Halifesi Memun zamanında devrin en büyük kütüphanelerinden birisi olan **Beytü’l-Hikme** kurulmuştur.

Eski Yunan’a ait pek çok eser burada Arapça’ya tercüme edilmiştir.

Selçuklular zamanında Nizâmülmülk tarafından Bağdat’ta yapılan **Nizamiye Medreseleri** önemli eserlerdendir.

Hanefi mezhebinin kurucusu İmam Ebu Hanife’nin ve Kadiri tarikatının piri Abdülkâdir-i Geylanî’nin türbeleri Bağdat şehrindedir.

İran Bölgesi: Hz. Ömer zamanında Sasanilerden alınarak fethedilmiştir.

İbn Mukaffa, Farsça eserleri Arapça’ya tercüme ederek İslâm kültür ve medeniyetine önemli katkılarda bulundu. Selçuklular döneminde **İsfahan, Rey ve Kum** önemli ilim merkezleri haline geldi.

İsfahan Rasathanesi ve Meraga Rasathanesi bu dönemin önemli eserleri arasında yer alır.

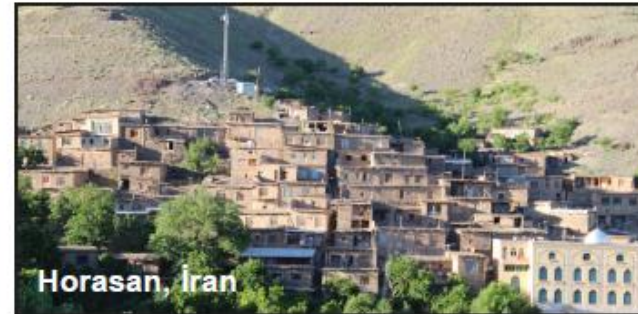
Tebriz, 14 ve 15. yüzyıllarda önemli bir kültür merkezi olmuştur.

İRAN, HOROSAN, TÜRKİSTAN ve MÂVERÂÜNNEHİR

- ⇒ Horosan, Hz. Ömer zamanında İslam topraklarına katıldı.
- ⇒ İslam medeniyetine önemli katkılar sundu.
- ⇒ Horosan'a "güneşin doğduğu yer" denilir.
- ⇒ Günümüzde Afganistan, Tacikistan, İran gibi yerlere denk gelen bu bölgelerde Türkler oldukça çoğunluktadır.
- ⇒ Mevlana Celaleddin Rumi Horasan'ın Belh şehrinde doğmuştur.
- ⇒ Tasavvuf anlamında büyük katkı sunmuştur.
- ⇒ "Nehrin öbür yakası" anlamına gelen Maveraünnehir, Orta Asya'da Seyhun-Ceyhun nehirleri arasında kalan bölgedir.
- ⇒ Bir çok Türk devletine ev sahipliği yapmıştır.
- ⇒ Türkistan 8. yy'da İslamiyet'e katılmıştır.
- ⇒ Olumsuz coğrafya şartları ve büyük devlet baskılarına rağmen çok alim yetiştirmiştir.
- ⇒ Türk tarihini yansıtır.
- ⇒ Buhari, Maturidi, Tirmizi, Farabi, İbni Sina, Zamahşeri, Ali Kuşçu gibi önemli ilim adamları burada yetişmiştir. Bazıları Timur zamanına denk gelmiştir.

HİNT ALT KİTASI

- ⇒ Hindistan ve Pakistan'ı kapsayan bu bölgeler İslam medeniyetine önemli katkıları vardır.
- ⇒ Bu coğrafyanın İslam'la tanışması 7. yy'da Arap tüccarların bu ülkeye yaptıkları ticari seferler neticesinde olmuştur.
- ⇒ Abbasiler Döneminde Müslüman topraklarına girmiştir.
- ⇒ 19. yy'da Türk İslam devletleri egemenliği altında kalmıştır. (Gazneliler-Babür)
- ⇒ Tac Mahal: Türk, Hindistan mimarisinin İslam medeniyetine Babürler tarafından kattığı zenginliktir. Dünyanın 7 harikalarından biridir.
- ⇒ Tasavvuf, hadis, fıkıh, kelam, tefsir alanında çalışmalarla ilim alanında kendini göstermiştir.
- ⇒ Muhammet İkbâl, Cavidname eserini bu topraklarda İngiliz sömürgesi altında yazmıştır.

ANADOLU VE BALKANLAR

- 1071 yılında Sultan Alparslan'ın Malazgirt Zaferi ile Türk topraklarına geçti.
- Anadolu'da pek çok alim yetişmiş, pek çok eser bırakmıştır.
  - Hacı Bektaşî Veli
  - Yunus Emre
  - Hacı Bayram Veli
  - Molla Fenari
  - Davud-i Kayserî
  - Aziz Mahmud Hüdâî
  - Niyâzi Mısrî
  - İsmail Hakku Bursevi

Bazı Önemli eserler

Taş Köprü
Vardar Nehri üzerinde
Fatih Sultan Mehmet
döneminde yapılmıştır.

Mostar Köprüsü
Bosna'da
Mimar Hayrettin
tarafından yapılmıştır.

Ulu Camii
(Diyarbakır)

İshak Paşa Camii
(Ağrı)

Selimiye Camii
(Edirne)

Ayasofya Camii
(İstanbul)

Kuzey Afrika (Mısır ve Mağrip) Bölgesi: Afrika'nın İslâm ile tanışması 615-616 yıllarında olan Habeşistan hicreti ile olmuştur.

Hz. Ömer döneminde 641 yılında **Amr bin El-As** tarafından Mısır'ın fethi ile İslâmlaşma başlamıştır.

Mısır 1517 yılında **Yavuz Sultan Selim** tarafından fethedilmiş ve kutsal emanetler İstanbul'a götürülmüştür.

Libya'da **Şeyh Ahmed Zerrûk Medresesi** ve **Abdullah el-Mahcûb Medresesi** vardır.

Tunus'ta **Zeytûne Camii, Medresesi ve Kütüphanesi** en önemli eserdir.

Fas'ta **İbn Tufeyl ve İbn Rüşd** gibi alimler yetişmiştir. Dünyanın en eski üniversitelerinden biri **Karaviyyin Medresesi** vardır.

Endülüs:

- ▶ **Endülüs**, İber Yarımadasına (İspanya, Portekiz) Müslümanlar tarafından verilen isimdir. Yarımadanın fethi 8. yüzyılda Emevi komutanlarından **Tarik b. Ziyad** tarafından başlatılmıştır.
- ▶ Pek çok mimari ve ilmi eserin hayat bulduğu bölge, ortaya çıkan iç karışıklıklar sebebiyle çok sayıda devlete bölünmüştür. Hristiyanların bölgeye hakim olmasından sonra Endülüs'teki İslam medeniyetine ait izler silinmiş, eserler yok edilmiş, camiler kiliseye çevrilmiştir.
- ▶ **Kurtuba Camii** önemli mimari eserlerden biridir fakat günümüzde cami olarak kullanılmamaktadır. Endülüs'teki İslam medeniyeti sanat ve estetiğinin en güzel yansımalarından biri de kale olarak inşa edilen ve günümüze kadar ulaşan **Elhamra Sarayı**'dır.

El Ezher Camii, Mısır

Elhamra Sarayı

ALLAH'IN VARLIĞI VE BİRLİĞİ

- İnsan yaşadığı dini anlamak için başta yaratıcısını tanıması gerekir.
- Yaratıcısını tanıdıkça varoluş amacını anlar.
- Allah'ı tanımak O'na iman etmek demektir.
- O'na iman etmek; O'nun varlığını ve birliğini kabul etmekle başlar.
- Kur'an-ı Kerim'de Allah'ın varlığını zihnen düşünerek bulmamızı ister.
- Evrendeki varlıkların kendi kendine var olamayacağını düşünerek ve tesadüfen olacak kadar basit olmayacağını düşünerek gerçek yaratıcıyı bulabilirler.
- Evren yoktan var olmuştur. Yoktan var eden de Yüce Allah'tır.

“O, geceyi gündüzü güneşi ve ayı sizin hizmetinize verdi. Yıldızlarda Allahın emriyle hareket eder. Şüphesiz ki bunlarda aklını kullananlar için pek çok delil vardır. Yeryüzünde rengarenk şeyleri de sizin için yaratmıştır. Bunda öğüt alan kimseler için ibret vardır.”

(Nahl Suresi, 12-13. ayetler)

- Yani insan kendisi aklederek Allah'ın varlığına ulaşabilir.
- Yeryüzüne baktığımızda ise Allah'ın varlığının pek çok delilleri gözler önündedir.

Allah'ın Varlığının Delilleri

Gaye ve Nizam Delili

Evrenden hareketle Allah'ı bulmaktır. Evrendeki mükemmel düzene yaratılışa bakarak, bunu ancak yüce yaratıcının yarattığını anlayıp Allah'ı bulmaktır. Evrendeki ekosisteme bakarsak her şeyin bir amacı bir düzeni vardır. Bu düzen o kadar kusursuzdur ki tesadüfen olması imkansızdır. Ancak bir yaratıcı var edebilir. Bu da ALLAH'tır. Altın oran

Anahtar kelime: Evren

Ekmel (Mükemmel) Varlık Delili

İnsanın zihninden hareketle Allah'ı bulmak, varlığını kanıtlamak demektir. Her insan zihninde bir mükemmel varlık (Allah) düşüncesi vardır. Hem müslüman hem de batılı felsefeciler tarafından savunulmuştur. Bu düşünce insanın doğasında vardır. İşte bu mükemmel varlık düşüncesi mükemmel olan varlıktan (Allah) gelmiştir.

Anahtar kelime: Zihin

ALLAH'IN SIFATLARI

Allah'a has olan, hiçbir varlıkta bulunmayan ve yalnızca Allah'ı tanımlayan sıfatlardır.

Allah'a ait olan, ancak diğer varlıklarda sınırlı bir şekilde bulunabilen sıfatlardır.

ZATİ

SUBUTİ

Muhâlefetün il'î-Havâdis

Sonradan yaratılmışlara benzememesi

Beka

Allah'ın sonunun olmaması. Ebedi olması

Kıyam bi Nefsihi

Var olmak için hiç bir şeye muhtaç olmaması

İrade

Allah'ın dilemesi. Allah dilerse o şey var olur.

Kudret

Allah'ın sınırsız güç sahibi olması

Semi

Allah'ın herşeyi işitmesi

Basar

Allah'ın herşeyi görmesi

Vücut

Allah vardır. Yokluğu düşünülemez.

Kıdem

Ezeli olmak. Başlangıcının bulunmaması

Vahdaniyet

Allah bir ve tek olması, eşi ve benzerinin bulunmaması

Hayat

Allah'ın diri, canlı ve hayat kaynağı olması

İlim

Allah'ın herşeyi bilmesi

Kelam

Allah'ın konuşması

Tekvin

Allah'ın dilediğini yoktan yaratması

Allah'ın Birliği İle İlgili İsimler

- EHAD
- VAHİD

Allah'ın Yaratması İle İlgili İsimler

- HÂLIK
- BÂRİK
- MUSAVVİR

Allah'ın Yaşatması İle İlgili İsimler

- HAYY
- BAİS
- MUHYÎ

Allah'ın Rızık Vermesi İle İlgili İsimler

- REZZAK
- NÂFİ
- BÂSİT
- VEHHÂB

Allah'ın Merhamet ve Affı İle İlgili İsimler

- RAHMÂN
- RAHÎM
- AFFÜVV
- TEVVAB

KUR'AN-I KERİM'DE İNSAN VE ÖZELLİKLERİ

- Kur'an'a göre insan tüm varlığın hizmetine verildiği yeryüzünün halifesidir.
- İnsan, Allah'ın diğer tüm yarattıklarından üstün gördüğü, şerefli saydığı varlıktır.
- Allah insanı en güzel şekilde (Ahsen-i Takvim) yaratmıştır.
- İnsan, diğer canlılardan farklı olarak bir "ruh"a sahiptir.
- İnsan Allahü Teala'ya karşı sorumludur. Allah'ın ona verdiği yeryüzünde iyiliği yayma, erdemli olma ve insan olmanın en güzel örneklerini sergileme emanetini yaşatma görevinin sahibidir.
- İnsan, iyilik ve kötülük potansiyeline sahiptir.
- İnsan, yaratıcısını arayan, bulan ve bu konuda kafa yoran bir varlıktır.
- İnsan, Allah'ın yarattıkları arasında onunla en yakın olabilir.
- Kur'an-ı Kerim'e göre insanın manevi anlamda yükselmesi de düşmesi de kendi elindedir.

İNSANIN ALLAH İLE İRTİBATI

a) Dua

Dua, Allah Teâlâ'nın yüceliği karşısında kulun aczini itiraf etmesi, isteklerini O'na arz ederek O'nun lütuf ve yardımını dilemesidir.

Dua doğrudan Allah'a (c.c.) yapılır. O'ndan başka varlıklara dua edilmez.

b) İbadet

İbadet, Allah'a (c.c.) gönülden isteyerek yönelmek, tapmak, boyun eğmek ve itaat etmektir. Türkçemizde kullanılan kulluk etmek deyimi de aynı anlama gelir. İnsan ibadet sayesinde gönülden Allah'a (c.c.) yönelir O'nunla irtibata geçer. Çünkü Allah (c.c.) insanın Rabbidir. İnsanı yaratmış ve onun hayatını düzenlemiştir.

c) Tövbe

Allah'la (c.c.) irtibat kurmanın bir başka yolu da tövbedir. İnsan hem iyilik hem de kötülük yapma kudretine sahip bir varlıktır. Yüce Allah insana akıl ve irade vermiş, iyilik yapıp kötülüklerden sakınmayı istemiştir. İnsan zaman zaman yanlış tercihler yapmakta; hata, kusur ve günah işlemektedir. Böyle bir durumda yapılması gereken şey tövbe ve istiğfar etmektir.

d) Kur'an Okuma

Kur'an-ı Kerim insanları doğru yola iletmek için indirilmiş bir kitaptır. Günümüze kadar hiç değişmeden gelen Allah (c.c.) kelimidir. Bu nedenle sözlerin en güzeli olarak kabul edilir. Kur'an okumak ve okunurken onu dinlemek Müslümanlara öğütlenmiştir. Yüce Allah'ın emir ve yasaklarını içeren Kur'an-ı Kerim'i okumak bir ibadettir.

BİR GENÇ OLARAK HZ. MUHAMMED (S.A.V.)

- Peygamber Efendimiz öksüz ve yetim büyümesine rağmen gerek çocukluk yıllarında gerekse gençlik yıllarında ahlaki değerlerden ödün vermemiştir ve gençlik yıllarında cahiliye kültürünü yansıtan panayırlara katılmaktan da kaçınmıştır.
- Gençlik dönemlerinde amcası Ebu Talib'in yanında atıldığı ticaret hayatı, başkasına yük olmamasını ve kendi alın teriyle kazancını temin etmesini sağlamıştır. Ticaret sayesinde sosyal yönünü de geliştirmiş, insanlarla iletişim kurma yollarını öğrenmiştir.
- Peygamberimiz İslam'dan önceki sosyal ve iktisadi hayatı iyileştirmeye yönelik bazı faaliyetlerde genç yaşına rağmen kendi iradesiyle bulunmuştur. Örneğin o, Mekke ve çevresinde ticari faaliyetlerle ilgili konularda güvensizlik ortamını önlemek amacıyla kurulan **Hilfu'l Fûdûl'a** isteyerek katılmıştır. Bu toplulukta, Mekke'ye ticaret için gelenleri kandırmak ve çeşitli hilelerle mallarına el koymak isteyenlerin kötü davranışlarına engel olmaya çalışmıştır.
- Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamber olmadan önceki arkadaşları ve dostları ahlaki düzgün, hatırı sayılır kimselerdi. Hz. Muhammed (s.a.v.) kötü alışkanlıklardan uzak durmuş, arkadaş çevresini de bu doğrultuda belirlemiştir.
- Hz. Peygamber, gençlik yıllarında Kâbe'nin tamirinde bulunmuş, Hacer'ül-Esved'in yerine konulması sırasında ortaya çıkan anlaşmazlığın giderilmesinde **hakem** olarak seçilmiştir.
- Vefakâr bir insan olan Hz. Muhammed (s.a.v.), kendisine emeği geçenleri de unutmamıştır. Örneğin amcası Ebû Talib'in yükünü hafifletmek için Hz. Ali'nin (r.a.) bakımını üstlenmiştir.
- Peygamberimiz gençlik yıllarındaki erdemli davranışlarından dolayı yaşadığı toplumun büyük sevgisini ve takdirini kazanmış, toplumu tarafından "**el-emin**" olarak anılmıştır.

HZ. MUHAMMED (S.A.V.) VE GENÇLER

- ▶ Hz. Peygamber gençlere ayrı bir önem vermiştir. Çocukları hafife almamış, onlara yetişkin bir insana verdiği gibi selam vermiş ve böylece geleceğin gençlerine ne kadar önemli birer insan oldukları duygusunu yaşatmıştır. Hz. Muhammed (s.a.v.) gençlere öylesine candan ve şefkatli davranmıştı ki gençler, etrafında pervane olmuş; ona yürekten bağlanmışlardı. İslam davasını öncelikle refah içerisinde yaşayan Mekke'nin nüfuzlu ailelerine mensup bu gençler omuzlamıştır.
- ▶ İslam'ı yayma konusunda Hz. Peygamber'e asıl destek, toplumun yeniliğe açık, idealist ve enerjik kesimini oluşturan gençlerden gelmiştir. Mekke Dönemi'nde Müslüman olanlardan birkaç kişi, elli yaş civarında, birkaç kişi otuz beş yaşın üzerinde, geri kalan çoğunluk ise otuz yaşın altında bulunuyordu.
- ▶ Hz. Muhammed (s.a.v.) İslam toplumunun şekillenmesinde, İslami değerlerin yaşanmasında ve yayılmasında gençlere büyük görevler vermiştir.

Örneğin;

- 25 yaşında bir genç olan Mus'ab bin Umeyr'i Medine'ye öğretmen olarak göndermiş,
- Muaz bin Cebel'i ise henüz 21 yaşında iken hem yönetici hem de öğretmen olarak Yemen'e tayin etmiştir.
- Rumlarla savaşması için hazırladığı ordunun başına da 18 yaşında olan Üsame bin Zeyd'i getirmiştir.
- Hz. Muhammed (s.a.v.), gençlerin kendi ilgi alanlarında yetişmesine büyük önem vermiştir. Zekâ ve kabiliyetine güvendiği gençleri ilgi duydukları alanlarda görev almaya teşvik etmiştir.
- Hz. Peygamber gençlerin ilim alanında yetişmesine önem vermiş; bazı gençleri o günün çok ihtiyaç duyulan yabancı dillerini öğrenmeye teşvik etmiştir.
- Hz. Peygamber genç sahabeleri, çoğu yaşlı sahabelerden oluşan ordulara komutan tayin etmiştir. Yine pek çok gazvede sancağı bizzat gençlere vermiştir. Örneğin;
- Zeyd bin sabit (r.a.) Tebuk seferine komutan olarak atandığında henüz yirmi yaşındaydı.

A. Bilge ve Kahraman Bir Genç: Hz. Ali (r.a.)

Hz. Ali (r.a.), Hz. Peygamber'in amcası Ebû Talib'in en küçük oğludur. O aynı zamanda Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamberliğine ilk iman edenlerdendir. Peygamber Efendimiz Medine'ye hicret etmeye karar verince Hz. Ali'yi (r.a.), kendisini öldürmeye gelecek müşrikleri oyalamak amacıyla Mekke'de bırakmıştır. O da geceyi Peygamber'in yatağında geçirerek onun evde olduğu kanaatini uyandırmıştır. Hz. Ali (r.a.); Bedir, Uhud, Hendek ve Hayber başta olmak üzere hemen hemen bütün gazve ve se-riyyelere katılmıştır. Hz. Ali (r.a.), bu savaşlarda Hz. Muhammed'in (s.a.v.) sancaktarlığını yapmış ve daha sonraları da büyük kahramanlıklar göstermiştir. Hz. Ali (r.a.), Hz. Peygamber'e kâtiplik ve vahiy kâtipliği yapmış, Hudeybiye Antlaşması'nı da yazmıştır. Mekke'nin fethinden sonra Kâbe'deki putları imha etme görevi ona verilmiştir. Hz. Ali, Peygamberimizin vefatından sonra Medine'de ikamet edip dinî ilimlerle uğraşmayı, diğer görevlere tercih etmiştir.

Hz. Muhammed (s.a.v.) ve Gençlik

B. Genç Bir Davetçi: Erkam bin Ebi'i Erkam

İslam'a ilk giren gençlerden biri olan Erkam b. Ebi'l Erkam'ın (r.a.) Safa Tepesi'nin yanındaki evi, Hz. Peygamber ve diğer Müslümanlar için adeta bir karargah olmuştur. Hz. Peygamber, İslam tarihinde «Daru'l-Erkâm» diye anılacak olan bu evi tebliğ faaliyeti için çok elverişli bularak, merkez haline getirmiştir. Hz. Peygamber, peygamberliğin ilk dönemlerinde insanları İslam'a bu evde davet etmiş, onlara ibadetleri burada öğretmiştir. Müslümanlar, müşriklerin şerrinden korunmak için de bu evde gizlenmişlerdir. Henüz 17-18 yaşındaki bir gencin, Kâbe'nin hemen yanı başındaki evini İslam davetine açabilmesi, onun ne denli cesur ve fedakar bir genç olduğunu da göstermektedir.

C. Genç Bir Öğretmen :Mus'ab bin Umeyr

Mekke'nin en zengin ve asil ailesine mensup olan Mus'ab (r.a.), refah ve bolluk içinde yetişmiş, kılık kıyafeti, nezaketi ile herkesin beğenisini kazanmıştır. Ancak manevi bir boşluk, ruhi bir bunalım içerisindeydi. Neticede Erkam'ın (r.a.) evinde bulunan Hz. Peygamber'in yanına geldi ve Müslüman oldu. Ailesi onu İslam'dan vazgeçirmek için her çareye başvurmuştu. Ama Mus'ab (r.a.), ailesini de servetini de terk edip Habeşistan'a hicret etti. I. Akabe Biatı'nda Medineliler, kendilerine İslamiyet'i öğretecek bir öğretmen isteyince, Hz. Peygamber onu bu göreve tayin etti. Medine'de birçok kişi İslam'a onun çabasıyla girdi ve birçoğu İslam'ı ondan öğrendi. Mus'ab b. Umeyr (r.a.), iyi bir öğretmen olmanın yanı sıra savaşlarda sancaktarlık yaparak büyük kahramanlıklar göstermiş ve Uhud Savaşı'nda şehit düşmüş genç bir sahabiydi.

D. Genç Bir Komutan Üsâme bin Zeyd

Üsâme b. Zeyd (r.a.), Hz. Peygamber'in evlatlığı ve azadlısı olan Zeyd b. Harise'nin (r.a.) oğludur. Hz. Peygamber, Üsâme'yi (r.a.) küçüklüğünden beri çok severdi. Hz. Peygamber, yaşının küçüklüğünden dolayı Üsâme b. Zeyd'in (r.a.) Uhud Gazvesi'ne katılmasına izin vermeyince Üsâme (r.a.) çok üzülmüştür. Hendek savaşı öncesinde boyunu biraz daha uzun göstermeye çalışarak Hz. Peygamber'e gelmiş, Hz. Peygamber de onun bu kararlılığı karşısında savaşa katılmasına izin vermiştir. Üsâme (r.a.) henüz on sekiz yaşını doldurmamışken Mute Savaşı'nda babası Zeyd b. Hârise'nin (r.a.) sancağı altında savaşmıştır. Üsâme (r.a.), Mekke'nin fethinde Hz. Peygamber ile birlikte Beytullah'a girmiş, Huneyn Savaşı'nda da Hz. Muhammed'in (s.a.v.) yanında kalan çok az sayıda sahabeden biri olmuştur.

E. Genç Bir Yönetici: Muaz bin Cebel

Muaz b. Cebel gerek kendi kabilesi arasında gerekse Medine’de İslam dininin yayılmasında etkin bir şekilde yer aldı. Huneyn Savaşı ve Taif Kuşatması dışındaki bütün askeri seferlere katıldı. Bu iki savaşa katılamamasının sebebi ise onun Mekke’nin fetihinin ardından Hz. Peygamber tarafından Mekke’ye emir ve Kur’an öğretmeni olarak tayin edilmesidir. Hz. Peygamber, genç bir yetenek olan Muaz b. Cebel’i (r.a.) hicretin 9. yılında zekât memuru ve kadılık göreviyle Güney Arabistan’a göndermiştir. Muaz b. Cebel (r.a.), Hz. Peygamber’in vefatına kadar Yemen’deki kadılık görevine devam etti. Muaz b. Cebel (r.a.) ilme düşkünlüğü ve Hz. Peygamber’e bağlılığıyla meşhur olmuş bir sahabelidir. İbadete, özellikle namaza düşkünlüğüyle bilinen Muaz (r.a.), aynı zamanda namazlarında uzun sureler okumasıyla tanınmıştır. Muaz b. Cebel (r.a.), âlim sahâbilerdendir. Yaşadığı dönemde Kur’an-ı Kerim’i baştan sonra ezbere bilenlerdendir.

F. Genç Bir Âlim: Hz. Aişe

Hiz. Peygamberin eşi Hz. Aişe (r.a.), dinî ilimleri bizzat Hz. Peygamber’den öğrenmişti. Hz. Peygamber ile aynı evi paylaştığı için, onun ilminden gece gündüz istifade etmiştir. Hz. Aişe (r.a.), Hz. Peygamber’den aldığı bilgi sayesinde İslam esaslarının en seçkin öğreticilerden birisi olmuştur. Sünneti nakledip onu açıklamakla kalmamış; aynı zamanda onun doğru anlaşılması konusunda yoğun bir çaba ortaya koymuştur. Hz. Peygamber’in sevgili eşi Hz. Aişe (r.a.), zekâsı, engin deneyimi ile toplumda her kesimin kendisine danıştığı, irşad ve tavsiyelerine kulak verdiği bir sahabydi. Hatta O, sık sık ziyaret edilen, kendisine hürmet edilen bilge bir gençti.

G. Genç Bir Anne :Hz. Fatıma:

Hz. Fatıma (r.a.) tebliğ sürecini bire bir yaşayarak tecrübe etmiş, Mekke Dönemi'nin acımasız sosyal ortamını bizzat yaşamıştır. Küçük bir kız çocuğu olmasına rağmen, Hz. Peygamber'e yönelen müşrik sataşmalarının karşısında fiili ve sözü ile korkusuzca kendisini siper etmiştir. Hz. Fatıma (r.a.), dürüst ve güvenilir bir şahsiyetti.

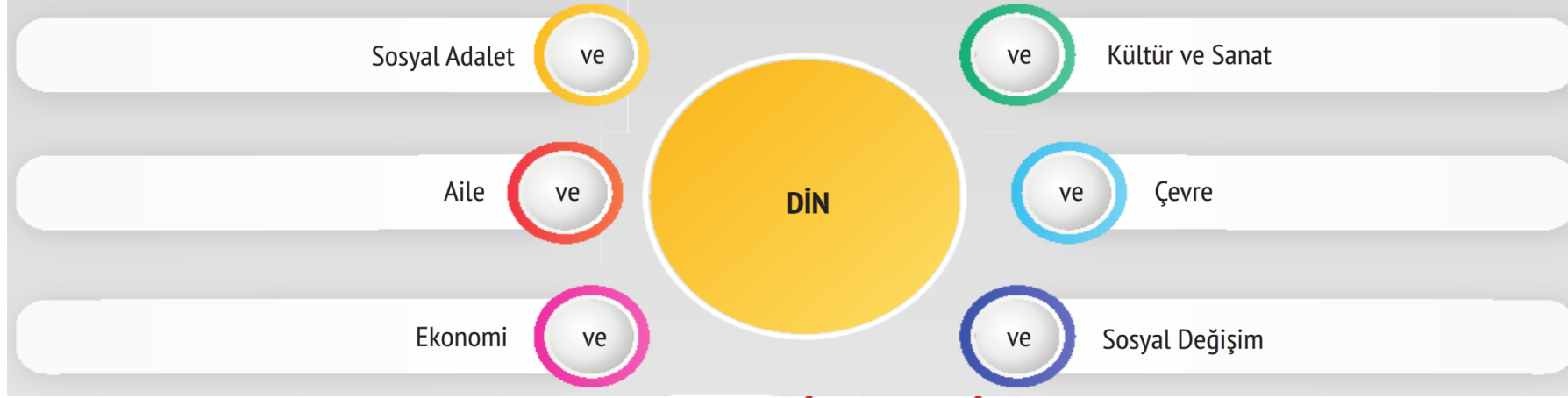
Hz. Fatıma (r.a.), Hz. Peygamber'in neslini devam ettiren tek evladıdır. Hz. Fatıma (r.a.) ile Hz. Ali'nin (r.a.) evliliklerinden Hz. Hasan (r.a.) ve Hz. Hüseyin (r.a) dünyaya gelmiştir. Genç yaşta anne olan Hz. Fatıma (r.a.), çocuklarını İslam ahlakıyla örnek bir şahsiyet olarak yetiştirmiştir. Nitekim Hz. Hasan(r.a) ve Hz. Hüseyin (r.a) örnek şahsiyetleriyle İslam dünyasının parlayan yıldızları olmuşlardır.

H. Sorumluluk Sahibi Bir Genç: Esmâ binti Ebu Bekir

Hz. Esmâ (r.a.), Hz. Peygamber'in sadık dostu Hz. Ebû Bekir'in (r.a.) kızı, müminlerin annesi Hz. Aişe (r.a.)'nin kız kardeşidir. O, İslam'ın ilk dönemlerinde Müslüman olmuş, son nefesine kadar da İslam'a hizmet etmiştir. Pek çok kez Hz. Peygamber'in övgüsüne de mazhar olan Esmâ binti Ebi Bekir (r.a.), Asr-ı Saâdet'in örnek kadınlarından biri olmuştur. Babası İslam'ı kabul ettiğinde yaşı henüz küçük olan Esmâ (r.a.), Peygamber sevgisini babasından öğrenmiştir. Hicret emri verildiğinde, İslam uğruna hiçbir fedakârlıktan çekinmeyip göç eden babasına yardım etmiştir.

I. Habeş Kralının Huzurunda Bir Genç Cafer bin Ebi Talib

Cafer b. Ebi Talib (r.a.), Hz. Muhammed'in (s.a.v.) amcası Ebû Talib'in oğlu, Hz. Ali'nin (r.a.) de ağabeyidir. Cafer b. Ebi Talib (r.a.), Hz. Peygamber'e ilk iman edenler arasında yer almıştır. Mekke'li müşriklerin Müslümanlara yönelik eziyet ve işkenceleri artınca Hz. Cafer (r.a.), hanımı Esmâ binti Umeyy (r.a.) ile birlikte Habeşistan'a hicret eden ikinci kabileye katıldı. Cafer b. Ebi Talib (r.a.), Hz. Peygamber tarafından bu kabileye başkan tayin edilmiştir. Kureyşliler, hicret eden Müslümanlara sığınma hakkı tanınmaması konusunda Habeşistan'a elçi gönderdikleri zaman, Habeş Kralı Necaşi'nin huzurunda Müslümanları, Cafer b. Ebi Talib (r.a.) temsil etmiştir. Bu sorgulamada büyük bir açıklık, cesaret ve maharetle İslam inançlarını ortaya koyup yurtlarını terk etme sebeplerini izah eden Cafer (r.a.), Kureyş temsilcilerinin eli boş dönmesini ve Necaşi'nin mülteci Müslümanları himaye etmesini sağlamıştır.

AİLE VE DİN

- Aile, toplumun temeli olarak kabul edilir. Ailenin temel amacı sağlıklı nesiller yetiştirmek ve topluma faydalı bireyler kazandırmaktır. Birçok ahlaki değer ve güzel davranışın temeli ailede atılır.
- Ailede kazanılan davranışlar toplumu da ilgilendirir. Eğer aile mutlu ve huzurluysa toplum da mutlu ve huzurlu olur. Bu yüzden aile bireyleri birbirlerine karşı hoşgörülü olmalı, hak ve sorumluluk bilinciyle hareket etmeli, birbirlerine saygı ve sevgi göstermelidir.
- Evlilik, erkek ve kadının hayatlarını paylaşmak üzere yaptıkları bir nikah akdi, bir sözleşmedir. Toplumun çekirdeği olan aile, evlilikle (nikahla) kurulur. Evlilik, Hz. Adem ile Hz. Havva'dan başlayarak günümüze kadar ailenin kurulmasında tek meşru yoldur.
- İslamiyet evliliğe teşvik etmiş, evliliğin kolaylaştırılmasını istemiştir. Eşlerin birbirine yardım etmesini ve birbirlerine karşı saygı ve sevgilerini muhafaza etmelerini söyler.

DİN, KÜLTÜR VE SANAT

İslam Medeniyetinde Başlıca Mimari Eserler

- Cami
- Medrese
- Darüşşifa
- Dergâh / Tekke
- Han / Hamam
- Kervansaray
- Şadırvan / Köprü

1. Camii → ibadet edilen kutsal yerler. İslam kültüründe en çok önem verilen, özenilen yerlerdir.
  2. Medrese
  3. Dergah, Tekke
  4. Darüşşifa → Hastaneler
  5. Han, Hamam
  6. Kervansaray
  7. Şadırvan → Abdest alınacak yerler
  8. Köprü → Köprü, İslam kültüründe önemlidir.
- Eğitim merkezleri
- İslam kültüründe konaklanacak mekanlar

➤ Mimar Sinan yaptığı mimarlık eserlerini şu şekilde derecelendirmiştir;

1. Şehzade Camii → Çıraklık eseri

2. Süleymaniye camii → Kalfalık eseri

3. Edirne Selimiye Camii → Ustalık eseri (II. Selim adına inşa edilmiştir.)

Edebiyat

Milletin duygularının, düşünce ve değerlerinin dil aracılığıyla aktarılmasını sağlayan sanata **edebiyat** denir. Kur'an-ı Kerim edebi yönü ağır basan bir kitaptır. Cahiliye Dönemi'nin ünlü birçok şairi ilahi vahiyden etkilenmiş hatta bazıları Müslüman olmuştur. Karahanlılar Dönemi'nden itibaren İslami Türk edebiyatına örnek olarak karşımıza çıkan bazı eserler şunlardır: **Kutadgu Bilig** (Yusuf Has Hacib), **Divan-ı Lügati't-Türk** (Kaşgarlı Mahmud), **Atabetü'l-Hakayık** (Edib Ahmed), **Divan-ı Hikmet** (Ahmed Yesevi), **Safahat** (M. Âkif Ersoy).

Musiki

İslamiyet, musikiyi yasaklayan bir tutuma sahip değildir. Hz. Muhammed (s.a.v.) Kur'an'ın güzel sesle okunmasını teşvik etmiş, ezanın güzel sesli kimseler tarafından okunmasını istemiştir. Eğlence konusunda ise ölçülü şekilde olup İslam ahlakına uygun olmayan fiil ve sözlerden uzak durularak yapılanlarına izin vermiştir. Kindî, Fârâbî ve İbn Sînâ gibi filozoflar tarafından İslam medeniyetine ait ilk çalışmalar yapılmıştır.

Minyatür:

- Minyatür, bir tür resim sanatıdır. Birebir portre putperestliği simgelediğinden boyutları, renkleri, gölgelendirmeleri normal dışı çizilerek ortaya çıkan sanattır.
- Minyatür sanatıyla uğraşanlara **nakkaş** denir. Minyatürün yapıldığı atölyelere **nakkaşhane** denir.

Tarihte yetişmiş meşhur minyatür sanatçıları şunlardır:

- Fatih Sultan Mehmet dönemi: Fatih'in resmini yapan nakkaş Sinan Bey
- Kanuni Sultan Süleyman dönemi: Matrakçı Nasuh ve Nigari
- III. Murad devri: Nakkaş Osman, Lütfü Abdullah, Hasan Paşa
- III. Sultan Ahmet (Lale devri): Levni

Hat: Hat sanatı denilince ilk akla gelen şey güzel yazıdır. Hat sanatının gerçek ismi Hüsni Hatt'tır. Bu da güzel yazı anlamına gelmektedir. İlk olarak Araplar arasında başlayan bu sanat dalı daha sonra Türkler'in ve farklı ırkların Müslüman olmasıyla başka ülke ve coğrafyalarda da uygulanmasını sağlamıştır. Hat sanatı üzerine geçmişte ve günümüzde önemli ustalar yetişmiş, hat sanatçıları tarafından Kuran-ı Kerim'ler büyük bir incelikle yazılmıştır. Bu sanat tam anlamıyla İslamiyet'le özdeşleşmiş bir güzel sanattır.

Hat örneği

Tezhib örneği

Ebru: Ebru, geleneksel süsleme sanatlarımızdandır. Ebru, elde hazırlanmış boyaların öd ve su ilavesiyle ayarlarının yapıldıktan sonra yoğunlaştırılmış su üzerine serpilip kâğıda transfer edilmesiyle oluşan bir sanattır. Günümüzde ebru, kâğıt dışında da çeşitli malzemelerin süslemesinde kullanılmaktadır.

Türk tarihinde pek çok ebru sanatçısı yetişmiştir. Hezarfen Edhem Efendi, Hatip Mehmet Efendi, Necmeddin Okyay ve Mustafa Düzgünman bunların başında gelir.

Ebru örneği

DİN VE ÇEVRE

» Dinimiz bizlere çevre ile ilgili önerilerde bulunmuştur:

a) Dengeyi Bozmayın! Allah evreni bir düzen içinde yaratmıştır. Bizlerden ekolojik dengeyi bozmamamızı ister.

b) Çevreyi Koruyun! Allah (cc), yeryüzünü insana emanet etmiş ve evreni koruma görevini ona vermiştir.

c) İsraftan Kaçın! Çevreyi ve su kaynaklarını bilinçsizce kullanmak israftır.

d) Merhametli Olun! Çevremizdeki canlı varlıklara karşı merhametli olmalıyız. Peygamberimiz bir kediyi aç bırakan bir kişinin cehenneme gittiğini, köpeğe ayakkabısı ile su içiren bir kadının ise cennete gittiğini ifade etmiştir.

e) Çevreyi Sevin! Peygamberimiz canlı varlıklara olan sevgisini cansız varlıklara karşı da göstermiştir. Uhud Dağı'nı çok sevdiğini ifade etmiş; hurma ağacına sopa ile vurarak meyve düşüren çocuğu tatlı dille uyarmıştır.

DİN VE SOSYAL DEĞİŞİM

Çağımız sosyal değişimin sürekli yaşandığı bir dönemdir. Önemli olan bu değişimlere ayak uydururken dini görev ve sorumluluklarımızı unutmamak, bunları güncel tutmaktır. Sosyal değişim sonucu da insanın aldığı yeni şekil İslami prensiplere uygun olmalıdır.

NOT

≡ **Zarurat-i Diniye:** Dinin değişmeyen, zorunlu, yapılması gereken kuralları.

≡ Müslümanın ilk kaynağı her zaman "Kuran + Sünnet" olmalıdır. Nitekim Rasulullah'ın Muaz b. Cebel'e verdiği görevler şu şekildedir;

1. Kur'an'a bakmak
2. Kur'an'da yoksa Sünnete bakmak
3. Kur'an ve Sünnette de yoksa o zaman kendi ictihadını (bilgisini, yorumunu) kullanmak

DİN VE EKONOMİ

» A) İslam'ın Ekonomik Alanında Tavsiye Ettiği Temel Prensipler

a) Helal Kazanç İlkesi: Dinimizce yasaklanmamış iş ve davranışlara genel olarak helal denir. Ticarete Allah'ın belirlediği sınırlar içinde yapılan ticaret ve elde edilen gelir helal kazanca ulaştırır. İslam hırsızlık, gasp, faiz, tefecilik, rüşvet ve kumar gibi haksız kazanç ile elde edilen gelirleri haram saymıştır.

b) Çalışma İlkesi: Kişi rızkını kazanmak için çalışmalı ve helal yoldan rızkına ulaşmalıdır.

c) İşçi Hakları İlkesi: İslam'da çalışanın ve işverenin haklarına önem verilmiştir. İşçinin ücretinin en kısa sürede ödenmesi esastır. Peygamberimiz *"İşçiye ücretini alın teri kurumadan ödeyiniz."* buyurmuştur.

d) Doğru ve Dürüst Olma İlkesi: İslam insanların ticaret yaparken güvenilir ve dürüst olmalarını, birbirlerini aldatmamalarını, ölçüde ve tartıda dürüst olmalarını ister.

e) İnfak İlkesi: Allah'ın rızasına ulaşmak için ihtiyaç sahiplerine yapılan her türlü yardıma infak adı verilir.

Zekat ve her türüyle sadaka infak kapsamındadır. İnfak, toplumda zengin ve yoksul kesimlerin arasında uçurum oluşmasına engel olur. Düşmanlık, kin, nefret ve kıskançlık gibi toplumsal barışı olumsuz etkileyen duyguları engeller.

f) İsraf ve Cimrilikten Kaçınma İlkesi: Dinimizde cimrilik ve mal biriktirip saklamak kınanmış ve yasaklanmıştır. Bunun yanı sıra malı saçıp savurmak, israf etmek de yasaklanmıştır.

» B) İslam'ın Ekonomik Alanda Yasakladığı Uygulamalar

- a) **Faiz:** Bir kimsenin ya da kurumun borç verilen bir parayı veya malı belli bir süre sonunda belirli bir artışla geri almasına verilen isimdir.
- b) **Rüşvet:** Kişinin hak etmediği bir menfaati elde etmek için verdiği, ya da zaten yapması gereken bir işi fazladan menfaat sağlayarak yapmak amacıyla aldığı haksız bedeldir.
- c) **Hileli Satışlar:** Bir kimsenin kendi menfaati için bir ürünün kusurunu gizleyerek, üründe olmayan özellikleri varmış gibi göstererek karşı tarafı aldatması ya da ölçüde ve tartıda hile yapmasıdır.
- d) **Yapay Olarak Fiyatlarla Oynama- Manüpilasyon:** Bir malın değerini, haksız kazanç elde etmek amacıyla gerçek değerinin dışında yükseltilmesi, düşürülmesi ve üzerinde oynanması dinimizce yasaklanmıştır.
- e) **Karaborsacılık:** İnsanların ihtiyacı olan ve rağbet ettiği bir malı piyasadan çekip depolayarak, piyasada miktarı azalıp fiyatı yükseldiğinde satışa sunmaktır.

Kur'an-ı Kerim'de İnsan Hakları

- **Düşünce ve vicdan özgürlüğü** → Kişilerin inanç ve düşüncelerinde özgür olması.
- **İbadet özgürlüğü** → Herkesin ibadetini serbestçe yapabilme hakkı.
- **Özel yaşamın gizliliği hakkı** → Kişisel alanın ve özel hayatın korunması.
- **Yaşama hakkı** → Herkesin yaşamını güvence altında sürdürebilmesi.
- **Sağlık hakkı** → Sağlıklı yaşam ve gerekli sağlık hizmetlerine erişim hakkı.
- **Eğitim hakkı** → Bilgi edinme ve eğitim alma hakkının güvence altına alınması.

İslam Ahlakının Kaynağı

Kur'an

Sünnet

- İslam ahlakı, Kur'an'ın önerdiği ahlakın Peygamber Efendimizin söz ve davranışlarıyla hayata geçirilmiş hâlidir.
- İslam ahlakı, İslamiyet'in sunduğu hayat tarzıdır.

İSLAM AHLAKINDA YERİLEN BAZI DAVRANIŞLAR

Yalan

İftira

Mahremiyet
ihlali

Gıybet

Haset

Suizan

Hile

İsraf

● Mahremiyet ihlali

İslami literatürde buna **tecessüs** denir. Bu kavram insanların gizli hallerini, ayıp ve kusurlarını araştırmak demektir.

Kur'an-ı Kerim inananların kardeş olduğunu belirtmiş ve toplumsal birlikteliği bozacak davranışlara karşı uyarılarda bulunmuştur. Başkalarının gizli hallerini araştırmak toplumsal ilişkilerde huzur bozucu bir durumdur. Bu yüzden Yüce Allah "Ey iman edenler! ... insanların gizli hallerini araştırmayın..." (Hucurât sûresi, 12. ayet.) buyurmuştur. Hz. Peygamber de bir hadiste şöyle buyurmuştur: "İnsanların gizli hallerini araştırırsan ya aralarına fesat sokmuş olursun ya da aralarında neredeyse fesat çıkmasına neden olmuş olursun."

● Suizan

Zan kesin olmayan bilgiye dayalı hüküm vermektir. İslam bilginleri zannı iki kısma ayırmışlardır: Suizan ve hüsnüzan. **Suizan** bir kişi hakkında kötü düşünmek ve kötü kanaate sahip olmaktır. **Hüsnüzan** ise insanlar hakkında iyi düşündürmektir.

● Gıybet

Yalan, iftira ve mahremiyet ihlali yanında gıybet de yerilen davranışlar arasındadır. **Gıybet** bir insanın arkasından hoşlanmadığı şekilde konuşmak, bunu başkalarına aktarmaktır. Konuşulan şeyin gerçekte olması yapılan şeyin gıybet olmasını değiştirmez.

Gıybet etmek bir kişilik ihlalidir. İnsanlar arasında küskünlük, kin ve huzursuzluğa neden olur. Bir ortamda bulunmayan kişinin arkasından kötü biçimde konuşmak kişinin onurunu zedeler. Bu açıdan İslam ahlakında son derece yakışsız bir tutum olarak görülür.

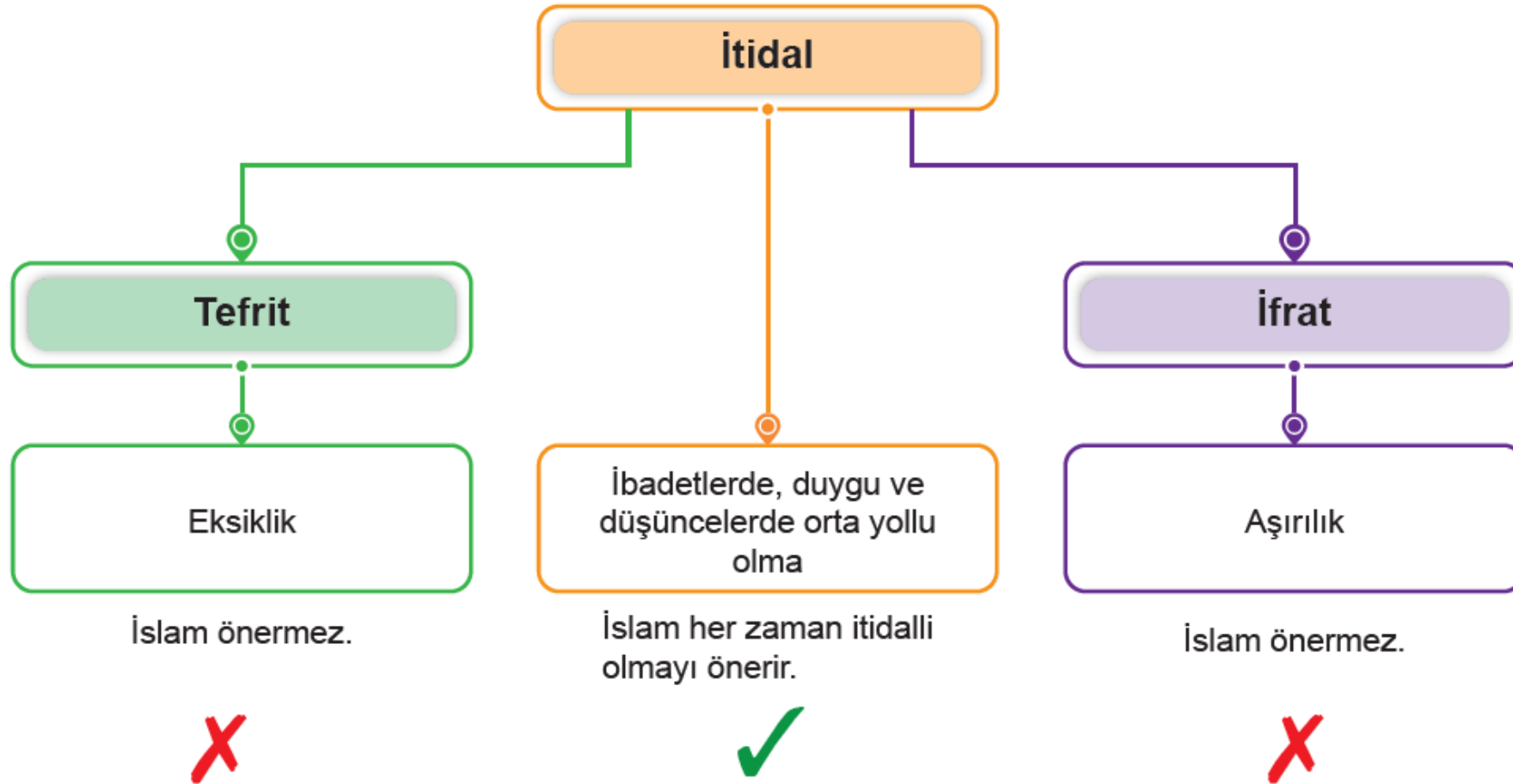
● Hile

Hile yapmak insanları aldatmak, kandırmak ve karşı tarafı yanıltmaktır. Doğruluk ve adaletin zıttıdır. Münafıklık özelliğidir.

Yüce Allah inanan kimselere yaptıkları işlerde doğruluk ve adaletten ayrılmamalarını öğütler. "... Ölçü ve tartıyı adaletli yapın..." (En'âm suresi, 152. ayet.) buyurarak ticaret hayatında dürüst olmalarını ister. Bir başka ayette ise satış yaparken insanları aldatanlar kınanarak şöyle denir: "Eksik ölçüp tartanların vay haline! Onlar, insanlardan ölçerek bir şey aldıklarında tam ölçerler. Kendileri başkalarına vermek için ölçüp tarttıklarında ise haksızlık ederler." (Mutaffifîn suresi, 1-3. ayetler.)

TUTUM VE DAVRANIŞLARDA ÖLÇÜLÜ OLMAK

- Ölçülü olmak dengeli hareket etmek ve aynı zamanda tutum ve davranışlarda aşırılıktan uzak durmaktır. Yüce Allah İslam'ın orta yolu benimsediğini, Müslümanların da "dengeli bir ümmet" olduğunu ifade etmiştir. Dengeli ümmet "inancında, ahlakında, her türlü tutum ve davranışlarında doğruluk, dürüstlük ve adalet çizgisinde kalmayı başaran sağduyulu, ölçülü, insafı, uyumlu nesil ve toplum" anlamına gelir.

► İslam dininin temel kaynakları Kur'an-ı Kerim ve Hz. Peygamber'in sünnetidir. Hz. Peygamber hayattayken Müslümanların inanç ve ibadet alanıyla ilgili tüm sorunlarına çözüm getirdiği için Müslümanlar arasında dini konularda farklılaşmaya sebep olacak görüş ayrılıkları ortaya çıkmamıştır. Hz. Peygamber'in vefatından sonra İslam dini, Arap Yarımadası dışında da çeşitli bölgeler ve toplumlar arasında hızla yayılmış, böylece Müslümanlar farklı inanç, kültür, örf ve âdetlere mensup insanlarla karşılaşmışlardır. Yeni gelişmelerle Müslümanlar arasında ortaya çıkan siyasi dinî sorunlar ile bu sorunlara üretilen çeşitli çözümler, farklı yorumların ortaya çıkmasını da beraberinde getirmiştir.

İnsanın Yapısından Kaynaklanan Sebepler

1 İnsanların zeka seviyeleri, kabiliyetleri, ilgileri farklı olduğu gibi olaylara bakışları ve yorumlayışları da değişiktir. Dinî konuların bazıları kolay anlaşılabilir olmadığı için birçok insan bu konuları kendilerine göre yorumlamakta ve haliyle bu yorumlar birbirinden farklı olabilmektedir. Böylece çeşitli ekol ve mezheplerin ortaya çıkmasına neden olur.

Sosyal Sebepler

2 Sosyal hayatın kendine özgü yapısı her alanda olduğu gibi İslam düşüncesinde de farklı yorum biçimlerinin ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Mesela köy yaşamı ile şehir yaşamının sosyal yapısı birbirine benzemez. Bundan dolayı da şehir ve köylerdeki dinî hayat ve dinî anlayışların birbirinin aynı olmaması doğaldır. Ayrıca, toplumları derinden etkileyen savaş, doğal afet, siyasi ve ekonomik krizler de çeşitli yorumların ortaya çıkmasında etkili olmuştur.

Kültürel Sebepler

İslam dini kısa zamanda Arabistan Yarımadası'nın dışına yayıldı ve Suriye, İran, Irak, Mısır gibi bölgeler İslam coğrafyasının bir parçası haline geldi. Bu bölgelerde yaygın olarak Hristiyanlık, Yahudilik, Mecusilik ve Zerdüştlük gibi inançlar hâkimdi. Müslümanlar fethettikleri bölgelerde bu din ve inanç mensuplarıyla bir arada yaşadılar.

3 Müslümanların yaşamış oldukları bölgeler birbirlerinden tamamen farklı kültürel ortamlara sahiptir. Bu sebeple Müslümanlar aynı dîni sorunlara farklı çözümler üretmişlerdir. Ancak bu farklı çözümler dinin değişmez esaslarıyla ilgili değildir.

İslam, sıcak ve kurak bir coğrafyada doğmuş olmasına rağmen kısa süre içerisinde birçok farklı iklim ve coğrafyaya yayıldı. Çeşitli coğrafyalarda yaşayan Müslümanların yaşam şekilleri ve ihtiyaçları da buldukları bölgenin özel koşullarından etkilendi. Dolayısıyla coğrafi sebeplere dayanan yaşam biçimlerinde çeşitlilik; değişik yorum ve uygulamaların ortaya çıkmasına neden oldu. Mesela coğrafi sebeplere bağlı olarak kıyafet, yemek kültürü ve diğer alanlardaki örf ve adetlerdeki çeşitlilik İslam düşüncesindeki yorumlar üzerinde de etkisini göstermiştir.

Siyasi Sebepler

4 İslam düşüncesinde birçok yorum farklılığının ortaya çıkmasının başlıca nedenlerinden biri de siyasi sebeplerdir. Siyasi sebepler dinin anlaşılmasında ve uygulanmasında doğrudan veya dolaylı olarak etkisini göstermiştir. Belirli bir dinî yorumun öne çıkarılması, diğer yorumların görmezden gelinmesi veya kişilerin kendi siyasi düşüncelerini öne çıkarması gibi hususlar, bu sebepler arasında yer almaktadır.

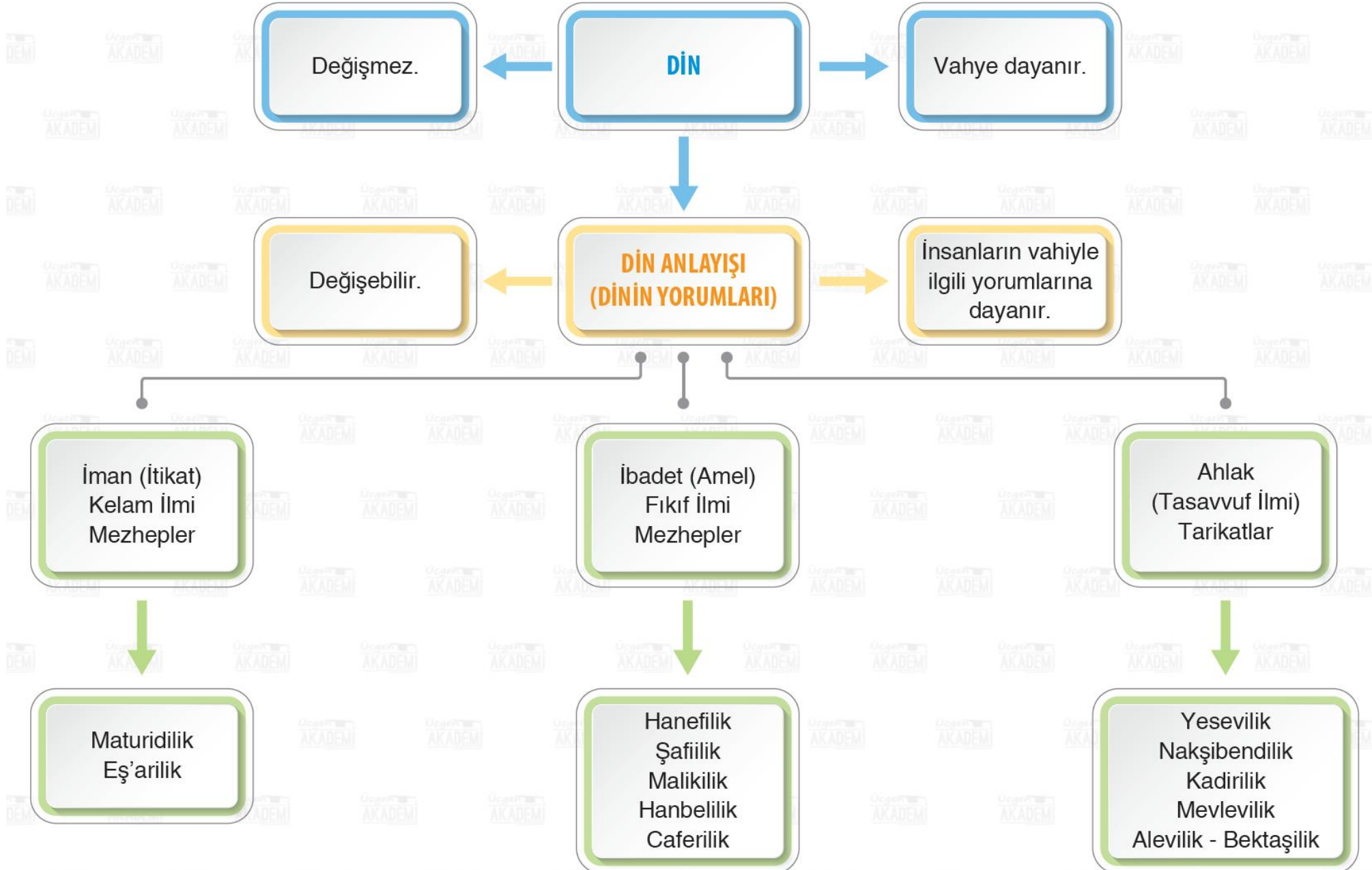
Hz. Peygamber ve ilk dört halife dönemlerinde meydana gelen bazı olayların farklı şekillerde yorumlanması Müslümanlar arasında çeşitli mezheplerin ortaya çıkmasında etkili olmuştur.

Dini Metinlerden Kaynaklanan Sebepler

5 İslam'ın ana kaynakları olan Kur'an-ı Kerim ve hadisler dinî metinlerin başında yer alır. Ayet ve hadislerin tamamı anlam bakımından açık ve seçik değildir. Bazıları daha kolay anlaşılırken bazılarının anlamı kapalıdır ve bu sebeple yoruma ihtiyaç duyar. Bu metinlerde geçen bazı kavram ve ifadeler farklı anlayış ve yorumların ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Kur'an-ı Kerim'de benzer anlamlar içeren ya da birden fazla anlama gelen müteşabih ayetler vardır. Bu gibi ayetlerin anlaşılması ve yorumlanması farklı yorum biçimlerinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.

Muhkem ayet: Anlamı açık, yorumu gerek olmayan, okunduğunda manası hemen anlaşılan ayet demektir.

Müteşabih ayet: Manasını anlamak için araştırmaya ve düşünmeye ihtiyaç olan ve farklı yorumlara elverişli olan ayetlerdir.

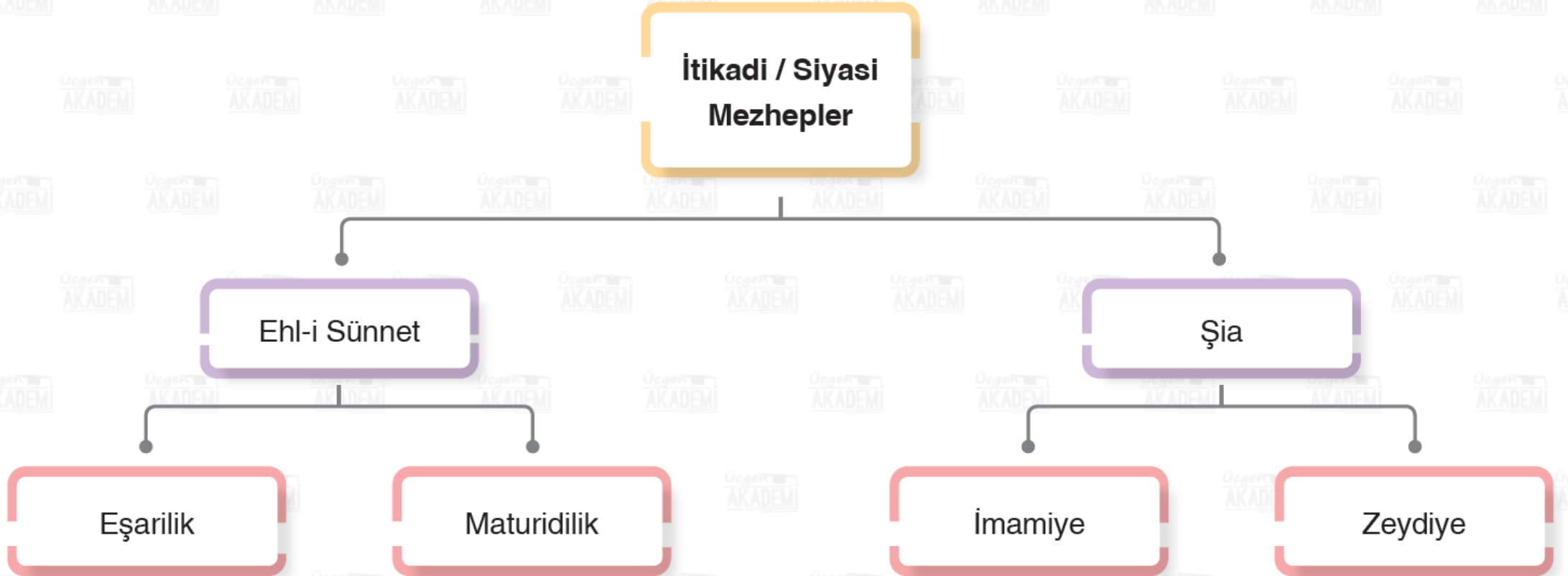

İSLAM DÜŞÜNCESİNDE İTİKADÎ VE SİYASÎ YORUMLAR

•**İtikadî Yorumlar:** İslam inancıyla ilgili meselelerde ortaya çıkan farklı görüşlerdir (örneğin kader, Allah'ın sıfatları, iman).

•**Siyasî Yorumlar:** İslam toplumunda yönetim, liderlik ve hilafet konularında ortaya çıkan farklı görüşlerdir.

İslam düşüncesinde inanç konularıyla ilgili olarak yapılan tartışmalar sonucunda ortaya çıkan ve en yaygın olarak bilinen itikadi siyasi mezhepler; **Ehl-i Sünnet ve Şia'dır.**

A) Ehl-i sünnet

Hız. Peygamber ile sahabenin, dinin temel konularında takip ettikleri yolu benimseyenler Ehl-i Sünnet olarak tanımlanmıştır. Hız. Peygamber hayattayken Ehl-i sünnet dahil hiçbir mezhep yoktu. İslam ve ona gönül verenlerin tümü için Müslüman kavramı kullanılmıştır. Zamanla Müslümanlar arasında dinî konularla ilgili olarak bazı görüş farklılıkları ortaya çıktı. Buna bağlı olarak farklı yorumlar, toplumda yaygınlık kazandı.

Maturidîlik: İnanç (itikad) konularında İmam Maturidi hazretlerinin görüşlerini benimseyenlerin oluşturduğu **ehl-i sünnet** mezhebidir. Maturidi mezhebinde akıl ile nakil arasında orta yol tercih edilmiş, dinin anlaşılması konusunda naklin yanında akıl da temel olarak kabul edilmiştir. Maturidiye göre; amel imana dahil değildir, Büyük günah işleyen dinden çıkmaz, insan aklıyla Allah'ın varlığını bulabilir, kader konusunda insan bir şeyi yapmak istediği zaman Allah onu yaratır.

Eşarîlik: İtikad konularında İmam Eş'ari hazretlerinin görüşlerini benimseyenlerin oluşturduğu **ehl-i sünnet** mezhebidir. İmam Gazali ve Fahrettin Razi, bu mezhebin görüşlerini benimsemişlerdir.

Eşarilikte; itikadi konuların açıklanmasında nakil yanında akla da önem verilir, insanın fiilleri Allah tarafından yaratılır, iyi ve kötü akılla değil nakille bilinir.

B) Şia

- Peygamberimizden sonra Hz. Ali'nin ayet ve hadis delilleriyle imam (önder) olduğuna, imametin kıyamete kadar da onun soyuna ait olduğuna ve bu soydan gelen imamların Peygamberler gibi masum (günahsız) olduklarına inanan gruba Şia denir. On iki imam: Hz. Ali, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin, Ali Zeynelabidin, Muhammed Bakır, Cafer-i Sadık, Musa Kazım, Ali er-Rıza, Muhammed Takî, Ali Nakî, Hasan Askerî, Muhammed Mehdî.
- Şiiler, imamet konusunu inanç esaslarından biri olarak kabul ederler. Onlara göre Hz. Ali'nin (r.a.) imameti hem ayetlerle hem de Hz. Peygamber'in vasiyetiyle sabit olmuştur. Dolayısıyla Hz. Ali'den (r.a.) önce hilafet makamına gelenlerin yönetimleri meşru değildir.
- Tarih içinde gelişerek itikadi, siyasi ve fıkhi konularda kendine özgü fikirleriyle bağımsız bir ekol olarak varlığını sürdürmüştür.
- Şia düşüncesine göre Hz. Ali (r.a.), Hz. Peygamber'den sonra insanların en üstünüdür. Başta Hz. Ali (r.a.) olmak üzere çocukları da imamete en layık olanlardır. Hz. Peygamber sağlığında Veda Haccı'ndan dönerken Gadîr-i Hum denen mevkide Hz. Ali'yi (r.a.) kendisinden sonra halife tayin etmiştir. Çünkü halife tayini ümmetin istek ve seçimine bırakılacak kadar küçük işlerden değildir. Buna göre on iki imam, masum yani günahsızdır. Bu imamların sonuncusu olan Muhammed Mehdî'nin bir gün dünyaya döneceğine inanılır.
- Şiilik zamanla birçok farklı gruplara ayrılmıştır. Zeydiye, İsmailiye, İmamiye gibi kolları günümüze kadar varlıklarını sürdürmüşlerdir. Günümüzde Şiilik denince İmamiye ekolü anlaşılır. Bu ekol İran'ın resmi mezhebidir.

1. İmamiyye

Günümüzde Şiilik denildiği zaman genellikle İmamiye ekolü anlaşılır. Nas ve tayinle imam olanların sayısının on iki olduğuna inandıkları için "İsnâ aşeriyye" olarak da isimlendirilen İmamiye, İran'da resmî mezhep olarak benimsenmiştir. İmamiye ekolüne göre dinin temel esasları tevhid, nübüvvet, imamet, ahiret ve adalet olmak üzere beştir. İman esasları içinde yer alan imamet inancına göre imamların sayısı on ikidir ve on ikinci imam halen sağdır ve günü geldiğinde tekrar taraftarları arasına dönecek ve yeryüzünü adaletle yönetecektir.

2. Zeydiye

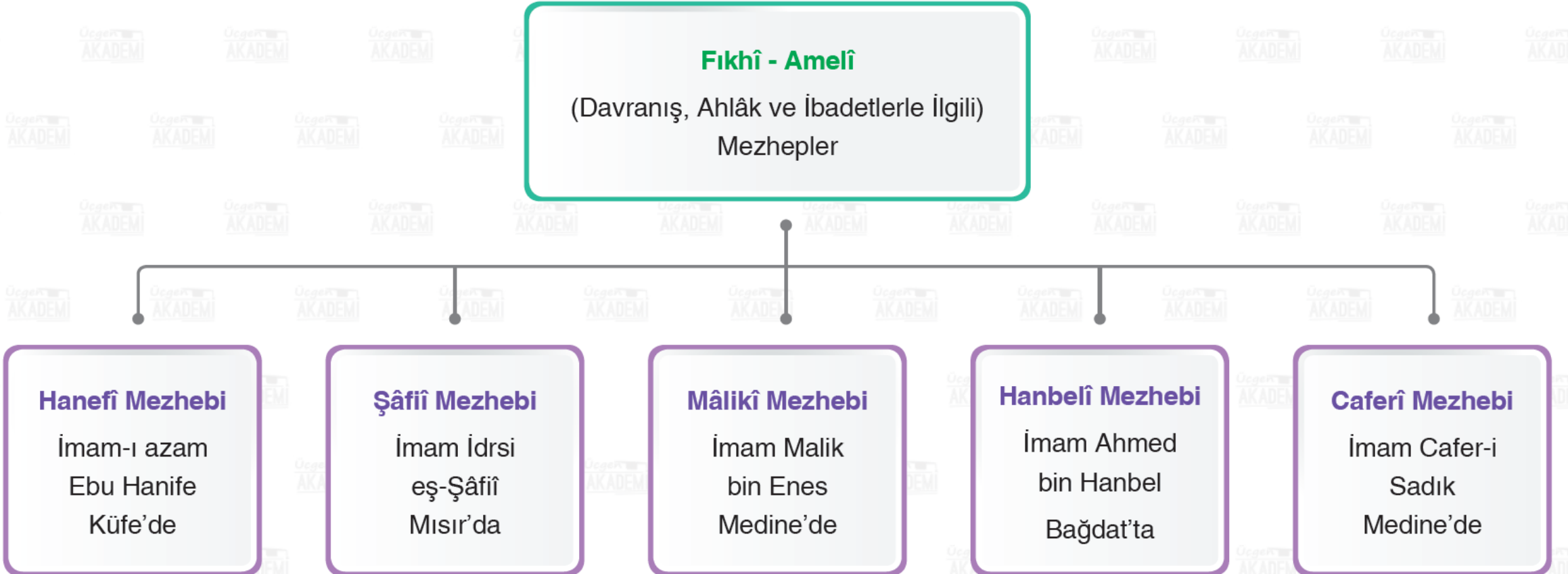
Şia'nın diğer önemli bir ekolü olan Zeydiye, İmamiye'nin dördüncü imamı Ali Zeynelabidin'in oğlu Zeyd'i imam kabul eder. Bugün Yemen'de yoğun olarak yaşayan Zeydiler, imamet konusundaki bazı görüşleriyle diğer Şii fırkalardan ayrılırlar. Onlara göre Hz. Peygamber isim ve şahıs belirterek kimseyi imam olarak tayin etmemiştir. Haşimoğullarına mensup, ilim, cesaret ve takva sahibi bir kimse imametini ilan ederek imamlığı hak etmiş olur. Zeydiler, imamların hatasız ve günahsız olmadığına, sayılarının da on iki ile sınırlandırılmadığına inanırlar.

4. İSLAM DÜŞÜNÇESİNDE AMELÎ-FİKHÎ YORUMLAR

İslam düşüncesinde amelî (pratik) fikhî yorumlar, Müslümanların günlük hayatlarını düzenleyen ibadetler, sosyal ilişkiler, ticaret, hukuk ve ahlak gibi konularda ortaya konulan dini hükümleri ifade eder. Farklı coğrafi, kültürel ve sosyal şartlar, bu hükümlerin yorumlanmasında farklı mezheplerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Amelî fikhî yorumlar, İslam'ın farklı toplum ve kültürlerde uygulanabilirliğini sağlar. Mezhepler, Müslümanların ihtiyaçlarına uygun çözümler sunarak İslam'ın evrenselliğini pekiştirir. Bu yorumlar, İslam'ın hem bireysel hem de toplumsal hayatta rehber olmasını mümkün kılar.

1. Hanefîlik

İmam-ı Azam Ebu Hanife hazretlerinin görüş ve düşüncelerine dayanan **ehl-i sünnet** mezhebidir. İmam-ı Azam nakil ile akıl ve hadis ile re'y (görüş) arasında dengeli bir yol benimsemiştir. Ebu Hanife'nin önde gelen öğrencileri İmam Muhammed ve Ebu Yusuf da bu mezhebin yaygınlaşmasında büyük katkı sağlamışlardır. İmam-ı Azam'ın en meşhur eseri "Fıkhul Ekber"dir. Hanefi mezhebi uygulaması en kolay ve en yaygın mezheptir. Müslümanların çoğu bu mezhebe göre amel ederler. En çok da Asya Müslümanları ve Türkler arasında yaygındır. Dayandığı kaynaklar: **Kur'an, sünnet, icma, kıyas.**

2. Malikîlik

Büyük hadis ve fıkıh bilgini Malik bin Enes hazretlerinin görüş ve düşüncelerine dayanan **ehl-i sünnet** mezhebidir. Maliki mezhebinin en önemli özelliği, Medine halkının uygulamalarına, örfüne diğer mezheplerden daha çok önem vermesidir. Çünkü Peygamberimiz 10 yıl burada yaşamış ve bu şehrin adetlerinden İslam'a aykırı olanları kaldırmış veya düzeltmiştir. Bir kısmına da dokunmamıştır. Maliki mezhebi daha çok Kuzey Afrika'da yaygındır.

3. Şafiiilik

Muhammed bin İdris eş-Şafii hazretlerinin görüş ve düşüncelerine dayanan **ehl-i sünnet** mezhebidir. İmam-ı Şafii dönemin birçok ilim merkezini gezmiş, buralarda gözlemlerde bulunmuş, bazı icihadlarını bulunduğu çevrenin şartlarına göre yeniden düzenlemiştir. Bu sebeple onun Bağdat dönemi icihadlarına “eski görüşü”, Mısır dönemi icihadlarına da “yeni görüşü” denilmiştir. Bu mezhep ülkemizin Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleriyle Mısır, Suriye, Filistin, Irak ve Endonezya’da yaygındır. Dayandığı kaynaklar: **Kur’an, sünnet, icma, kıyas.**

4. Hanbelilik

Meşhur hadis ve fıkıh alimi Ahmed bin Hanbel hazretlerinin görüş ve düşüncelerine dayanan **ehl-i sünnet** mezhebidir. Hanbeli mezhebinde hadislere dayalı bir fıkıh anlayışı hakimdir. Çünkü bu mezhebin en önemli özelliği re’y (alimlerin görüşleri) ve kıyastan daha çok ayet, hadis ve sahabe sözü gibi nakli delillere dayanmasıdır. Günümüzde Hicaz bölgesi, Irak, Suriye, Filistin ve Mısır’da yaygındır.

5. Caferilik

İmam Cafer-i Sadık hazretlerinin inanç, ibadet ve muamelat konusundaki görüşlerine dayandığı belirtilen mezheptir. Caferiler dini konularda Kur’an ve sünnetin yanında masum kabul ettikleri on iki imamın sözlerini de delil olarak görürler. Caferilere İsna Aşeriyye veya İmamiyye de denilmektedir. Günümüzde İran, Irak, Suriye, Afganistan, Pakistan, Azerbaycan gibi ülkelerde yaygındır.

Oluşumlar	Konusu	Niçin Ortaya Çıktı?	Mezhepler ve Tarikatlar
İnançla İlgili Yorumlar İtikadi Mezhepler	İmamla ilgili konular İmanın şartları Allah'ın sıfatları	Peygamberimizin vefatından sonra İslamiyet geniş bir coğrafyaya yayılmıştı. Yeni Müslüman olan kişiler eski inanç ve kültürlerinin etkisiyle yanlış yorumlar yaptılar. Yunan felsefesinden Arapçaya çevrilen eserleri okuyan kişiler de yanlış yorumlar yaptılar. Bu sorunları kaldırmak ve İslam inancını sistemleştirmek için bazı çalışmalar yapılmıştır.	<ul style="list-style-type: none"> • Maturidilik • Eşarilik
Fıkıhla İlgili Yorumlar Ameli Mezhepler	İbadetler, evlenme - boşanma, miras ve ticaret vb.	Peygamber Efendimiz döneminde insanlar karşılaştıkları problemleri Peygamberimize soruyorlardı. Ancak Peygamber Efendimiz vefat edince Müslümanlar sorunlarını yaşadıkları bölgelerdeki din alimlerine sordular. Alimler de Kur'ân ve sünnet ışığında bunları çözmeye çalıştılar. Bazı din alimlerinin görüşleri sonradan sistemleştirilerek mezhep hâline gelmiştir.	<ul style="list-style-type: none"> • Hanefilik • Şafiilik • Malikilik • Hanbelilik • Caferilik
Tasavvufi Yorumlar Tarikatlar	Ahlak, nefis terbiyesi	Peygamber Efendimiz döneminde Müslüman olan kişiler sade ve gösterişsiz bir hayat yaşıyorlardı. Peygamberimizin vefatından sonra İslamiyet geniş bir coğrafyaya yayılınca zengin Müslümanların sayısı arttı ve bazı Müslümanlar dünya hayatına ve lükse daha çok önem vermeye başladılar. Din alimleri insanların bozulan ahlakını düzeltmek ve maneviyatlarını güçlendirmek için bazı tasavvufi oluşumlar meydana getirdiler.	<ul style="list-style-type: none"> • Yesevilik • Kadirilik • Nakşibendilik • Mevlevilik • Bektaşilik

DİNÎ HÜKÜMLERİN KAYNAKLARI

İçtihad: Müçtehid olan âlimin görüş bildirmesi (fetva)

